

Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів

Факультет фінансовий
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота магістра

на тему: Оцінка ефективності фінансової безпеки підприємства та її удосконалення в умовах підвищеної ризикованості

Виконав: здобувач освіти групи ФК-24-1м
спеціальність 072 «Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок»

Огій Олег Віталійович
(прізвище, ім'я та по-батькові)

Керівник к.е.н., доц. Губа М.О.
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Рецензент _____

(місце роботи)

(посада)

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Дніпро – 2026

АНОТАЦІЯ

Огій О.В. Оцінка ефективності фінансової безпеки підприємства та її удосконалення в умовах підвищеної ризикованості

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». – Університет митної справи та фінансів, Дніпро, 2026.

У роботі розглянуто підходи та методи оцінки ефективності фінансової безпеки підприємства. Обґрунтовано механізм управління фінансовою безпекою підприємства. Проведено аналіз фінансового стану ТОВ «ЛАНДМАНН» та оцінено рівень ефективності його фінансової безпеки. Виявлено недоліки в управлінні фінансовою безпекою ТОВ «ЛАНДМАНН» та обґрунтовано напрями удосконалення ефективності фінансової безпеки підприємства в умовах підвищеної ризикованості

Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків, подана на 85 сторінках, містить 20 таблиць, 8 рисунків, 10 додатків. Список використаних джерел включає 59 найменувань.

Ключові слова: фінансова безпека, економічна безпека, підвищена ризикованість, фінансова стійкість, прибутковість, рентабельність, банкрутство.

ANNOTATION

Ogiy O.V. Assessment of the effectiveness of the financial security of the enterprise and its improvement in conditions of increased risk

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 072 «Finance, banking, insurance and stock market». – University of Customs and Finance, Dnipro, 2026.

The paper considers approaches and methods for assessing the effectiveness of the financial security of an enterprise. The mechanism for managing the financial security of an enterprise is substantiated. The financial condition of LLC "LANDMANN" is analyzed and the level of effectiveness of its financial security is assessed. Deficiencies in the management of the financial security of LLC "LANDMANN" are identified and directions for improving the effectiveness of the financial security of an enterprise in conditions of increased risk are substantiated.

The master's qualification thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of used sources, appendices, presented on 85 pages, contains 20 tables, 8 figures, 10 appendices. The list of used sources includes 59 items.

Key words: financial security, economic security, increased risk, financial stability, profitability, profitability, bankruptcy.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	7
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ТОВ «ЛАНДМАНН»	22
2.1 Організаційно – економічна характеристика підприємства	22
2.2 Аналіз фінансового стану ТОВ «ЛАНДМАНН»	33
2.3 Оцінка ефективності фінансової безпеки ТОВ «ЛАНДМАНН»	45
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ТОВ «ЛАНДМАНН» В УМОВАХ ПІДВИЩЕНОЇ РИЗИКОВАНOSTІ	54
3.1 Діагностика банкрутства як ефективний напрям управління фінансовою безпекою ТОВ «ЛАНДМАНН»	54
3.2 Посилення фінансової стійкості ТОВ «ЛАНДМАНН» шляхом підвищення ефективності управління оборотними активами	65
ВИСНОВКИ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	86
ДОДАТКИ	91

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний стан національної економіки формується під впливом нестійких фінансових умов і постійних змін у механізмах економічних перетворень, що зумовлює виникнення диспропорцій у фінансово-економічній сфері та посилення факторів ризику. За таких обставин результативність функціонування фінансових відносин на різних рівнях економіки не відповідає потребам сталого розвитку та супроводжується системними проблемами.

У цих умовах особливої ваги набуває питання забезпечення ефективної фінансової безпеки підприємств як основи їх стабільного функціонування. Ігнорування або фрагментарний підхід до управління фінансовою безпекою створює передумови для загострення кризових процесів, ускладнює адаптацію підприємств до змін зовнішнього середовища та обмежує можливості їх подальшого зростання. Низький рівень фінансової безпеки негативно позначається на здатності підприємств зберігати платоспроможність, протистояти конкурентному тиску та забезпечувати фінансову автономію.

В умовах структурних змін економіки актуальність дослідження оцінки ефективності фінансової безпеки підприємства визначається посиленням впливу глобалізаційних факторів та інтенсифікацією міжнародних економічних зв'язків. У процесі інтеграції України до світового господарського простору зростає рівень конкурентної напруженості, що підвищує вразливість підприємств до фінансових ризиків і загроз та ускладнює забезпечення їх стабільного функціонування. За таких умов збереження фінансової рівноваги стає ключовою передумовою довгострокового розвитку суб'єктів господарювання, а ефективне управління фінансовою безпекою - необхідним елементом системи корпоративного управління.

Формування надійного механізму фінансової безпеки підприємств потребує використання системного підходу, який поєднує інструменти аналізу фінансового стану, ідентифікації ризиків та розроблення управлінських рішень, спрямованих на

нейтралізацію потенційних загроз. Значний внесок у розроблення теоретичних і прикладних аспектів оцінки ефективності фінансової безпеки підприємств здійснили вітчизняні та зарубіжні науковці, серед яких І. О. Бланк, Г. В. Козаченко, О. В. Ареф'єва, А. О. Єпіфанов, Н. Й. Реверчук, Т. Б. Кузенко та інші дослідники.

Разом із тим, результати наявних досліджень не забезпечують повного розв'язання проблем оцінки ефективності фінансової безпеки підприємства. Недостатня узгодженість наукових підходів, відсутність універсальних методик оцінювання та обмежена кількість практичних рекомендацій щодо впровадження сучасних моделей управління фінансовою безпекою знижують ефективність їх практичного застосування. Саме ці обставини зумовлюють необхідність подальших наукових пошуків і визначають актуальність обраної теми дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретичних положень та методичного інструментарію, а також формування прикладних пропозицій щодо побудови та удосконалення системи оцінки ефективності фінансової безпеки підприємства з урахуванням дії зовнішніх і внутрішніх факторів ризику.

Для досягнення поставленої мети у кваліфікаційній роботі передбачено виконання таких **завдань**:

- дослідити економічну сутність та зміст поняття фінансової безпеки підприємства в сучасних умовах господарювання;
- узагальнити та систематизувати наукові підходи до оцінювання ефективності фінансової безпеки підприємств;
- проаналізувати фінансовий стан ТОВ «ЛАНДМАНН»;
- оцінити ефективність рівня фінансової безпеки ТОВ «ЛАНДМАНН»;
- виявити основні ризики, загрози та проблемні аспекти забезпечення фінансової безпеки підприємства;
- розробити практичні рекомендації щодо удосконалення ефективності управління фінансовою безпекою підприємства.

Об'єктом дослідження є процеси оцінки ефективності фінансової безпеки підприємства та напрями їх удосконалення в умовах зростання рівня фінансових ризиків і невизначеності зовнішнього середовища.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і прикладних аспектів оцінювання ефективності фінансової безпеки підприємства та механізму її удосконалення в умовах підвищеної ризикованості

Методи дослідження. У процесі виконання кваліфікаційної роботи застосовано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Зокрема, методи аналізу та синтезу використано для розкриття сутності фінансової безпеки підприємства й узагальнення наукових підходів до її оцінювання. Логічний та системний підходи застосовано для формування цілісного уявлення про механізм оцінювання ефективності фінансової безпеки підприємства. Економіко-статистичні методи, зокрема порівняння, групування та аналіз динаміки, використано для дослідження фінансового стану підприємства і виявлення тенденцій зміни рівня його фінансової безпеки. Метод фінансових коефіцієнтів застосовано для оцінювання платоспроможності, фінансової стійкості та ліквідності підприємства. Методи моделювання використано для обґрунтування напрямів удосконалення ефективності фінансової безпеки підприємства.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх прикладного використання як інструментального підґрунтя для прийняття управлінських рішень у сфері забезпечення оцінки ефективності фінансової безпеки підприємства. Результати дослідження можуть бути інтегровані у практику роботи ТОВ «ЛАНДМАНН» під час моніторингу фінансового стану і удосконалення фінансової стабільності та мінімізації негативного впливу загроз.

Інформаційною базою дослідження слугували нормативно-правові акти України, фінансова звітність підприємства ТОВ «ЛАНДМАНН», наукові публікації вітчизняних і зарубіжних авторів, а також дані електронних інформаційних ресурсів.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків, подана на 85 сторінках, містить 20 таблиці, 8 рисунків, 10 додатків. Список використаних джерел включає 59 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансова безпека підприємства є складною економічною категорією, що відображає рівень захищеності фінансових інтересів суб'єкта господарювання від дії внутрішніх і зовнішніх загроз. Вона характеризує здатність підприємства підтримувати стабільний фінансовий стан, забезпечувати платоспроможність, фінансову стійкість та незалежність у довгостроковій перспективі.

У сучасних умовах фінансова безпека підприємства розглядається не лише як результат ефективної фінансової діяльності, а й як безперервний процес управління фінансовими ресурсами, ризиками та загрозами. Її рівень залежить від ефективності фінансової політики підприємства, структури капіталу, якості управлінських рішень та здатності адаптуватися до змін економічного середовища.

Таким чином, фінансова безпека підприємства виступає важливою передумовою стабільного функціонування та розвитку, забезпечуючи баланс між досягненням фінансових результатів і мінімізацією негативного впливу фінансових ризиків.

У наукових дослідженнях поняття безпеки трактується як багатовимірна економічна категорія, що характеризує рівень захищеності ключових інтересів суспільства, держави та окремих суб'єктів від дії дестабілізуючих факторів. У межах такого підходу безпека розглядається не лише як певний стан, а й як результат цілеспрямованої управлінської діяльності, спрямованої на запобігання загрозам і мінімізацію негативних наслідків внутрішніх та зовнішніх протиріч.

Окремі науковці акцентують увагу на захисній функції безпеки, розглядаючи її як стан протидії несприятливому впливу чинників різної природи. У цьому контексті безпека асоціюється зі здатністю системи зберігати стабільність функціонування в умовах ризику та невизначеності. Такий підхід дозволяє інтерпретувати безпеку як характеристику стійкості соціально-економічних процесів.

Інша група дослідників визначає безпеку через призму управління, підкреслюючи, що її рівень формується внаслідок реалізації комплексу організаційних, економічних та інституційних заходів. За такого підходу безпека одночасно виступає і властивістю системи запобігати потенційній шкоді, і результатом функціонування механізмів захисту інтересів на різних рівнях управління.

У більш широкому трактуванні безпека пов'язується із забезпеченням стабільності розвитку та збереженням життєво важливих інтересів у політичній, економічній, соціальній та інших сферах. Вона передбачає підтримання збалансованого розвитку, дотримання правових норм і створення умов для сталого функціонування суспільних та економічних систем.

Узагальнення та обґрунтування наукових підходів щодо тлумачення поняття безпеки наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Узагальнення наукових підходів щодо тлумачення поняття безпеки

Автор	Трактування
М. М. Єрмошенко [22]	Безпека характеризується таким станом системи, за якого мінімізується вплив дестабілізуючих факторів, здатних негативно позначатися на її функціонуванні.
В. А. Предборський [48]	Безпека розглядається як підсумок цілеспрямованого управлінського впливу, спрямованого на нейтралізацію загроз, і водночас як багатовимірна характеристика функціонування системи. Вона проявляється через здатність запобігати можливому завданню шкоди ключовим інтересам, відображає рівень їх захищеності та реалізується у формі комплексу заходів, що забезпечують стабільність і стійкість розвитку.
А. В. Фоменко [55]	Безпека трактується як характеристика об'єкта, що відображає його спроможність запобігати формуванню ситуацій, які можуть створювати загрозу для людини та навколишнього середовища.
Н. Ю. Подольчак, В. Я. Карковська [44]	Безпека трактується як рівень захищеності суспільних відносин, що забезпечують поступальний розвиток соціуму за певних історичних і природних обставин, від загроз, зумовлених дією як внутрішніх, так і зовнішніх суперечностей.
Н. Й. Реверчук [49]	Безпека розуміється як такий рівень захищеності ключових інтересів людини, суспільства та держави, за якого нейтралізується вплив внутрішніх і зовнішніх загроз різної природи, а також створюються умови для підтримання стабільності суспільно-політичного й економічного розвитку, дотримання правових норм і розширення міжнародної взаємодії на засадах співробітництва.

Аналіз наукових підходів до тлумачення поняття безпеки свідчить про відсутність єдиного універсального визначення, що зумовлено багатовимірністю цієї категорії та різноманітністю сфер її застосування. У загальноекономічному контексті безпека розглядається як комплексна характеристика стану системи, за якого забезпечується захист ключових інтересів від дії дестабілізуючих факторів і створюються умови для стабільного розвитку.

З позицій фінансової науки безпека набуває прикладного змісту та трансформується у показник якості управління ресурсами й ризиками. У цьому контексті вона не зводиться виключно до фіксації стану захищеності, а відображає результативність управлінських рішень, спрямованих на запобігання фінансовим загрозам і мінімізацію негативних наслідків їх реалізації. Таким чином, безпека проявляється як динамічний процес, що потребує постійного моніторингу та коригування [42].

Узагальнюючи наявні підходи, доцільно трактувати безпеку як інтегровану економічну категорію, що поєднує три взаємопов'язані аспекти: стан захищеності об'єкта, його здатність протидіяти потенційним загрозам та систему управлінських заходів, спрямованих на підтримання стабільності функціонування. Саме поєднання зазначених складових забезпечує адаптивність системи до змін зовнішнього середовища та знижує рівень ризикованості її розвитку.

Отже, сутність безпеки полягає у створенні умов, за яких забезпечується збереження та реалізація економічних інтересів об'єкта в умовах невизначеності, а також формується потенціал для його стійкого функціонування і розвитку. Таке розуміння безпеки є методологічною основою для подальшого дослідження фінансової безпеки підприємства та оцінювання ефективності механізмів її забезпечення.

Узагальнюючи наукові підходи, безпеку доцільно розглядати як комплексну категорію, що поєднує стан захищеності, здатність системи протидіяти загрозам і результат ефективного управління, спрямованого на забезпечення стабільного розвитку в умовах дії ризиків і невизначеності.

Економічна безпека підприємства формується як інтегрована система

взаємопов'язаних функціональних компонентів, кожен з яких відображає окремий напрям захисту та розвитку господарської діяльності. Сукупна дія фінансової, кадрової, виробничо-технологічної, інноваційно-інвестиційної, інформаційної, правової та силової складових забезпечує стійкість підприємства до внутрішніх і зовнішніх загроз, підтримує його платоспроможність, конкурентоспроможність і здатність до довгострокового розвитку. Взаємодія зазначених складових має системний характер і спрямована на досягнення стратегічних цілей підприємства в умовах зростаючої невизначеності та ризиків зовнішнього середовища. Функціональні складові економічної безпеки підприємства наведено на рис. 1.1

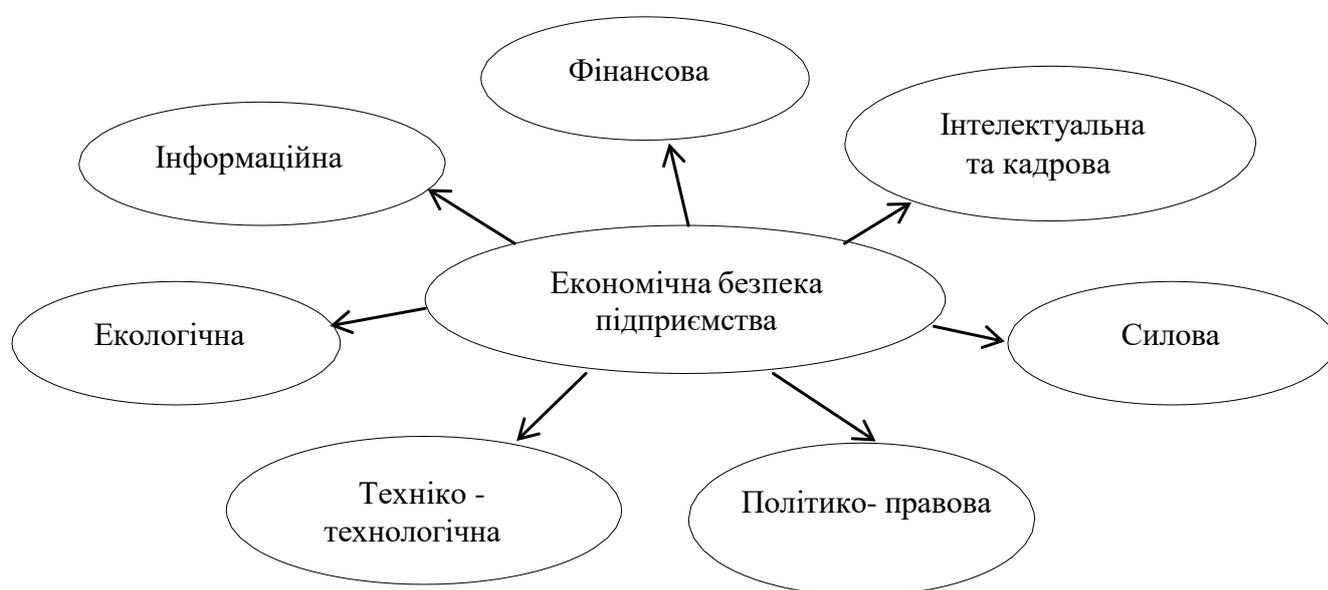


Рис. 1.1. Функціональні складові економічної безпеки підприємства

Дослідження змістовного наповнення категорії «економічна безпека підприємства» зумовлює необхідність її комплексного аналізу через призму ключових функціональних складових. Такий підхід дає змогу розкрити внутрішню структуру економічної безпеки, визначити роль кожного елемента в забезпеченні стабільності фінансово-господарської діяльності підприємства та обґрунтувати їх взаємозв'язок у межах єдиної системи управління [24].

З метою систематизації наукових підходів і поглиблення розуміння економічної сутності економічної безпеки підприємства доцільним є узагальнення існуючих трактувань та виділення ключових змістовних характеристик даного поняття, що відображено в табл. 1.2.

Узагальнення наукових підходів до визначення економічної безпеки підприємства та обґрунтування її змісту

Автор	Трактування
М. А. Турило, С. В. Капітула [53]	Економічна безпека підприємства розглядається як рівень захисту його ключових ресурсів і немайнових складових, зокрема капіталу, трудового потенціалу, матеріальних і нематеріальних активів, ринкових позицій та ділової репутації, від дії внутрішніх і зовнішніх факторів, що можуть негативно впливати на поточну діяльність і стратегічні перспективи розвитку.
І. О. Доценко [19]	Економічна безпека підприємства трактується як такий рівень організації та захисту його господарської діяльності, за якого забезпечується своєчасна ідентифікація, мінімізація та усунення як наявних, так і можливих загроз, що дозволяє підтримувати безперервність функціонування підприємства та формує передумови для його довгострокової стабільності й розвитку.
Ф. І. Євдокимов, Є. В. Мізіна [20]	Економічна безпека підприємства характеризується інтегральною оцінкою його стійкості та ділової надійності, що визначає здатність суб'єкта господарювання виконувати зобов'язання та підтримувати ефективні виробничі, фінансові, комерційні й інші економічні взаємодії у встановленому часовому горизонті.
Л. І. Донець, Н. В. Ващенко [18]	Економічна безпека підприємства проявляється у раціональній організації та оптимізації використання наявних ресурсів, що створює умови для безперервності господарської діяльності та формує потенціал довгострокового, збалансованого розвитку суб'єкта господарювання.
П. І. Орлов, В.Є. Духов [41]	Економічна безпека підприємства розглядається як якісна характеристика динамічної економічної системи, здатної до саморегуляції та розвитку, за якої ключові параметри функціонування забезпечують підтримання рівноважного й стабільного стану підприємства за умов обмеження впливу внутрішніх і зовнішніх загроз.
Т. Г. Васильців, В.В. Бойко [10]	Економічна безпека підприємства проявляється у сформованості стійких конкурентних позицій, що базуються на узгодженості матеріального, фінансового, кадрового та техніко-технологічного потенціалів, а також організаційної побудови підприємства з його довгостроковими стратегічними орієнтирами та цілями розвитку.

Таким чином, економічна безпека підприємства є багаторівневою системою, у межах якої фінансова безпека визначає узгодженість усіх інших її складових через механізми фінансового управління, контролю та мінімізації впливу дестабілізуючих факторів. Порушення фінансової рівноваги призводить до дестабілізації функціонування всієї системи економічної безпеки підприємства, що підвищує його вразливість до зовнішніх та внутрішніх загроз.

Фінансова безпека виступає інтегруючим елементом системи економічної безпеки підприємства та визначає його спроможність до сталого розвитку в умовах підвищеної ризикованості господарської діяльності.

Зміст категорії «фінансова безпека підприємства» у наукових дослідженнях розглядається з різних позицій. По-перше, її доцільно інтерпретувати як рівень захищеності фінансових інтересів суб'єкта господарювання у процесі формування, розподілу та використання фінансових ресурсів. По-друге, фінансова безпека ототожнюється зі стійким і збалансованим станом ключових фінансових підсистем підприємства, що забезпечує його здатність протидіяти внутрішнім і зовнішнім дестабілізуючим чинникам, зберігати фінансову автономію та підтримувати ефективність господарської діяльності в умовах змінного економічного середовища. По-третє, фінансова безпека передбачає формування такого організаційно-економічного механізму функціонування підприємства, який мінімізує ризики нецільового використання фінансових, економічних та інформаційних ресурсів і запобігає виникненню фінансових зловживань [2].

У наукових дослідженнях оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства здійснюється на основі сукупності взаємодоповнюючих критеріїв, серед яких доцільно виокремлювати функціональний, статичний та ресурсний підходи, систематизація яких представлена на рис. 1.2.

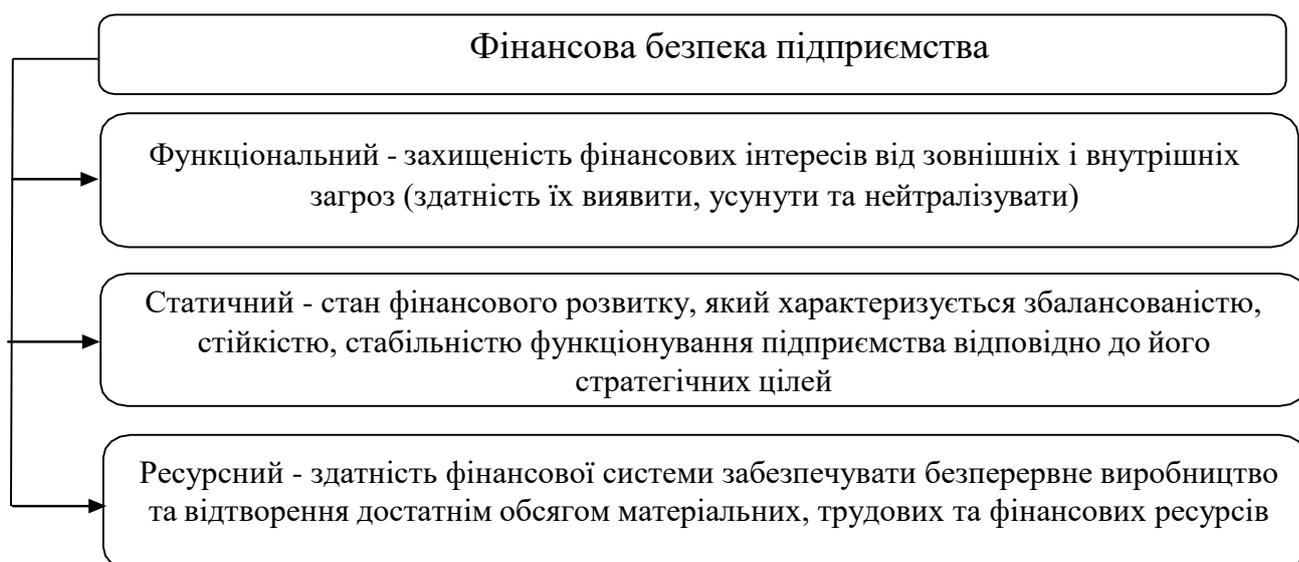


Рис. 1.2 Підходи до визначення сутності поняття фінансової безпеки підприємства

Забезпечення фінансової безпеки підприємств здійснюється через формування та функціонування спеціального механізму її реалізації. Механізм фінансової безпеки слід розглядати як інтегровану систему взаємопов'язаних елементів, результативність якої визначається узгодженою дією концептуальних підходів, організаційно-управлінських рішень і ресурсного забезпечення. Його функціонування спрямоване на ідентифікацію, оцінювання та обмеження впливу внутрішніх і зовнішніх загроз шляхом постійного моніторингу фінансового середовища, комплексного аналізу рівня фінансової безпеки та розроблення цільових заходів щодо нейтралізації дестабілізуючих чинників і попередження потенційних ризиків [5].

Реалізація механізму забезпечення фінансової безпеки відбувається через формування відповідної методологічної бази, визначення стратегічних і тактичних орієнтирів розвитку та інструментів їх досягнення, що становить концептуальну складову. Організаційно-управлінський аспект передбачає розроблення нормативно-правового забезпечення фінансової діяльності та здійснення координаційно-виконавчих функцій уповноваженими органами в межах їх компетенцій. Ресурсна складова механізму охоплює залучення фінансових, матеріальних, інформаційних і кадрових ресурсів, необхідних для досягнення прийняттого рівня фінансової безпеки та реалізації пріоритетних фінансових інтересів (рис. 1.3).

Система забезпечення фінансової безпеки являє собою сукупність інструментів, методів і практичних дій, що реалізуються відповідними суб'єктами та спрямовані на досягнення таких цілей:

- захист фінансових інтересів, які відображають ключові потреби та цінності домогосподарств, суб'єктів господарювання, суспільства і держави, шляхом реалізації цілеспрямованих заходів у фінансовій сфері;

- підтримання значень показників фінансової безпеки в межах допустимих порогових рівнів;

- своєчасне виявлення, запобігання та усунення загроз фінансовій безпеці, що можуть негативно впливати на фінансово-економічний розвиток та рівень

суспільного добробуту [29].



Рис. 1.3 Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства

З метою своєчасного виявлення дестабілізуючих чинників, нейтралізації наявних загроз та запобігання виникненню потенційних ризиків у діяльності підприємства необхідним є проведення комплексної оцінки ефективності фінансової безпеки. Така оцінка дозволяє визначити ступінь захищеності фінансових інтересів суб'єкта господарювання та обґрунтувати напрями підвищення фінансової стійкості в умовах невизначеності зовнішнього середовища. Оцінка ефективності фінансової безпеки підприємства є необхідним етапом управління, що дозволяє своєчасно виявляти негативні тенденції та обґрунтовувати управлінські рішення [32].

У наукових дослідженнях і практиці фінансового менеджменту сформовано широкий спектр підходів та інструментів, що використовуються для оцінювання ефективності фінансової безпеки суб'єктів господарювання. Наявні методичні

підходи до визначення рівня фінансової безпеки підприємства доцільно систематизувати за окремими напрямками, класифікація яких узагальнена та подана на рис. 1.4.



Рис. 1.4. Класифікація підходів до оцінки ефективності фінансової безпеки підприємства

Зокрема, І. О. Бланк пропонує здійснювати її аналіз на основі поєднання інструментів фінансової діагностики, що включають порівняльний, горизонтальний і вертикальний аналіз фінансової звітності, а також систему фінансових коефіцієнтів, які відображають рівень платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності. Поглиблена оцінка фінансової безпеки, за цим підходом, реалізується шляхом застосування інтегральних методів аналізу, зокрема моделі DuPont, SWOT-аналізу фінансової безпеки, об'єктно-орієнтованих моделей та портфельних методів [6].

У дослідженнях Т. Б. Кузенко та О. Ю. Литовченко фінансова безпека підприємства розглядається крізь призму декількох взаємопов'язаних підходів. Зокрема, індикаторний підхід передбачає використання інтегральних моделей оцінки ризику банкрутства та фінансової нестабільності, серед яких найбільш поширеними є багатofакторні дискримінантні моделі та бальні методики. Ресурсно-функціональний підхід орієнтований на оцінювання фінансової безпеки за її ключовими складовими, тоді як альтернативні підходи ґрунтуються на критеріях мінімізації сукупних втрат, а також достатності оборотного капіталу для забезпечення безперервності господарської діяльності [29].

У працях В. В. Орлової запропоновано систематизацію методів і моделей

аналізу фінансової безпеки підприємства, яка охоплює як інструменти прямої оцінки, так і методи непрямой фінансової діагностики. До першої групи віднесено експрес- та рейтингові моделі, економетричні та експертні методики, а також підходи, що базуються на використанні SWOT-, SPACE- та STEEP-аналізу. Друга група методів спрямована на визначення рівня фінансової безпеки через оцінювання ймовірності банкрутства підприємства та ступеня його фінансової вразливості [40].

Отже, у науковій літературі сформовано декілька базових підходів до оцінки фінансової безпеки підприємства, кожен з яких має власні аналітичні можливості та обмеження.

Індикаторний підхід ґрунтується на системі фінансових показників, що відображають рівень платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та прибутковості підприємства. Оцінка здійснюється шляхом порівняння фактичних значень індикаторів з нормативними або граничними рівнями, що дозволяє визначити ступінь фінансової стабільності та виявити критичні зони ризику.

Інтегральний підхід передбачає агрегування окремих фінансових показників у єдиний узагальнений індекс фінансової безпеки. Такий підхід забезпечує комплексну оцінку фінансового стану підприємства та спрощує інтерпретацію результатів аналізу, проте потребує обґрунтованого вибору вагових коефіцієнтів і може знижувати точність оцінки окремих складових фінансової безпеки.

Ресурсно-функціональний підхід орієнтований на аналіз фінансової безпеки за її основними складовими та видами ресурсів. У межах цього підходу оцінюється ефективність формування і використання фінансових ресурсів, здатність підприємства забезпечувати поточні та стратегічні потреби, а також рівень захищеності від фінансових загроз різного походження.

Ризик-орієнтований підхід базується на ідентифікації та кількісній оцінці фінансових ризиків, зокрема ризику втрати платоспроможності, фінансової нестабільності та банкрутства. Для його реалізації використовуються дискримінантні, економетричні та рейтингові моделі, що дозволяють оцінити

ймовірність настання кризових фінансових ситуацій.

Стратегічний підхід розглядає фінансову безпеку як складову довгострокового розвитку підприємства. Оцінка здійснюється з урахуванням відповідності фінансового потенціалу стратегічним цілям, здатності підприємства підтримувати конкурентоспроможність і фінансову автономію в перспективі [49].

Таким чином, досягнення об'єктивної оцінки рівня фінансової безпеки підприємства можливе лише за умови поєднання декількох підходів, що дозволяє комплексно врахувати як поточний фінансовий стан, так і потенційні ризики та перспективи розвитку.

Також, ефективність фінансової безпеки підприємства формується під впливом сукупності внутрішніх і зовнішніх факторів. До внутрішніх факторів належать структура капіталу, рівень фінансового менеджменту, ефективність використання фінансових ресурсів, політика управління витратами та доходами.

Зовнішні фактори включають макроекономічну нестабільність, зміни податкового та фінансового законодавства, кон'юнктуру фінансових ринків, рівень конкуренції та інфляційні процеси. Вплив зазначених факторів зумовлює необхідність постійного моніторингу стану фінансової безпеки та адаптації управлінських рішень до змін зовнішнього середовища.

В умовах зростаючої економічної невизначеності ключовим призначенням формування та функціонування системи економічної безпеки підприємства є забезпечення стійкості його діяльності шляхом нейтралізації впливу внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих чинників. Важливу роль у цьому процесі відіграє належна організація управління фінансовими ресурсами, яка виступає визначальним елементом фінансового забезпечення підприємства.

Управління системою фінансової безпеки підприємства доцільно розглядати як цілеспрямований і координований управлінський вплив, що здійснюється відповідними суб'єктами з метою регулювання фінансових процесів та поведінки учасників господарської діяльності. Такий вплив спрямований на зниження рівня фінансових ризиків, попередження негативних наслідків реалізації загроз і забезпечення досягнення запланованих результатів фінансово-господарської

діяльності підприємства [38].

На рис. 1.5. представлено методи управління фінансовою безпекою підприємства в умовах підвищеної ризикованості.



Рис. 1.5. Методи управління фінансовою безпекою підприємства

Вибір конкретних методів залежить від рівня фінансових ризиків, стадії життєвого циклу підприємства та особливостей його діяльності.

Економічні методи ґрунтуються на використанні фінансових важелів і стимулів, зокрема бюджетування, фінансового планування, оптимізації структури капіталу, управління грошовими потоками та системи фінансового контролю. Застосування цих методів забезпечує підтримання платоспроможності, фінансової стійкості та рентабельності підприємства.

Організаційно-управлінські методи передбачають формування ефективної системи управління фінансовою безпекою, розподіл функцій і відповідальності між структурними підрозділами, запровадження внутрішніх регламентів і процедур, а також координацію дій у межах системи економічної безпеки підприємства.

Аналітичні методи орієнтовані на систематичний моніторинг фінансового стану підприємства, оцінювання рівня фінансових ризиків і загроз, прогнозування можливих негативних сценаріїв розвитку. До них належать аналіз фінансової звітності, індикаторні та інтегральні методи оцінки фінансової безпеки, а також моделі прогнозування ймовірності банкрутства.

Інституційно-правові методи спрямовані на забезпечення дотримання норм чинного законодавства, захист майнових і фінансових інтересів підприємства, мінімізацію правових ризиків у фінансово-господарській діяльності та запобігання фінансовим зловживанням.

Інформаційно-контрольні методи полягають у створенні надійної системи збору, обробки та захисту фінансової інформації, а також у запровадженні механізмів внутрішнього аудиту й контролю, що дозволяє своєчасно виявляти відхилення та реагувати на загрози фінансовій стабільності підприємства.

Механізм управління економічною безпекою підприємства має будуватися на засадах відкритості інформації, оперативності управлінських рішень та їх економічної обґрунтованості. Ефективність його функціонування визначається здатністю своєчасно реагувати на зміни зовнішнього і внутрішнього середовища та забезпечувати стабільність фінансово-господарської діяльності підприємства [27].

Управління системою фінансової безпеки підприємства реалізується як безперервний процес взаємодії ключових управлінських функцій, серед яких доцільно виокремити стратегічне лідерство, організацію фінансових процесів, планування, мотивацію персоналу, аналітичну оцінку та контроль. Узгоджене застосування зазначених функцій створює основу для прийняття оптимальних управлінських рішень керівництвом і структурними підрозділами підприємства. Особливе місце в цій системі посідає використання сучасних інструментів фінансового планування та контролю, насамперед бюджетування, яке забезпечує координацію фінансових потоків і підвищує рівень фінансової дисципліни.

В умовах динамічного ринкового середовища підприємство повинно адекватно оцінювати власний виробничий і фінансово-економічний потенціал, визначати пріоритети стратегічного розвитку та володіти дієвою методологією управління фінансовою безпекою. Це є необхідною передумовою підтримання платоспроможності, фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства.

Рівень фінансової безпеки підприємства безпосередньо залежить від структури та достатності фінансових ресурсів, що формуються за рахунок власного капіталу, оборотних коштів, залучених кредитів і позик, інвестиційних надходжень, а також бюджетного фінансування. Оптимальне поєднання зазначених джерел визначає можливості підприємства щодо протидії фінансовим загрозам і забезпечення безперервності діяльності [13].

Інформаційне забезпечення управління фінансовою безпекою створює підґрунтя для систематичного моніторингу її стану, кількісної та якісної оцінки рівня захищеності фінансових інтересів підприємства, а також виявлення чинників, що впливають на зміну параметрів фінансової безпеки. Саме на основі відповідних показників та індикаторів формується система управлінських рішень у цій сфері.

Організаційно-економічне забезпечення управління фінансовою безпекою підприємства охоплює внутрішню систему нормативного регулювання, яка включає сукупність положень, регламентів, інструкцій і розпорядчих документів, що визначають правила функціонування окремих підрозділів, напрямів діяльності та об'єктів безпеки. Така система має гарантувати узгодженість методологічних, організаційних, економічних і практичних підходів до реалізації функцій управління фінансовою безпекою та сприяти підвищенню ефективності захисних механізмів підприємства.

Таким чином, ефективне управління фінансово-економічною безпекою підприємства базується на комплексному використанні взаємопов'язаних методів, що забезпечує узгодженість управлінських рішень і підвищує рівень захищеності підприємства в умовах нестабільного економічного середовища.

У результаті проведеного теоретичного дослідження встановлено, що фінансово-економічна безпека підприємства є складною багаторівневою системою, яка формується під впливом сукупності внутрішніх і зовнішніх чинників та визначає здатність суб'єкта господарювання забезпечувати стабільність функціонування, фінансову стійкість і умови для довгострокового розвитку. В умовах економічної нестабільності особливого значення набуває системний підхід до управління фінансовою безпекою, що передбачає інтеграцію аналітичних, організаційних, управлінських і ресурсних інструментів.

Узагальнення наукових підходів до трактування сутності фінансової безпеки підприємства дозволило обґрунтувати доцільність її розгляду як рівня захищеності фінансових інтересів та потенціалу підприємства від дестабілізуючого впливу загроз і ризиків, що виникають у процесі фінансово-господарської діяльності. Доведено, що ефективність забезпечення фінансової безпеки залежить від

узгодженості функціональних складових економічної безпеки, обґрунтованості критеріїв та методів її оцінювання, а також якості інформаційного забезпечення управлінських рішень.

Проаналізовані підходи та методи оцінки фінансової безпеки свідчать про відсутність універсального інструментарію, придатного для застосування в усіх умовах господарювання. Це зумовлює необхідність комплексного використання індикаторних, інтегральних, ресурсно-функціональних і ризик-орієнтованих підходів, що дозволяє забезпечити об'єктивність та повноту оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства.

Обґрунтовано, що механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства має ґрунтуватися на принципах системності, прозорості, адаптивності та превентивності, а ключову роль у його реалізації відіграють сучасні методи фінансового планування, контролю й бюджетування. Реалізація ефективної системи управління фінансовою безпекою створює передумови для підвищення платоспроможності, фінансової незалежності та конкурентоспроможності підприємства.

Отримані теоретичні висновки формують методологічне підґрунтя для подальшого прикладного аналізу ефективності фінансової безпеки підприємства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ТОВ «ЛАНДМАНН»

2.1 Організаційно – економічна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «ЛАНДМАНН» (далі ТОВ «ЛАНДМАНН») створене та офіційно внесене до державного реєстру, як юридична особа, що має статус резидента України. З дати державної реєстрації підприємство функціонує як самостійний суб'єкт господарювання, самостійно формує фінансову звітність, обслуговується через банківські установи та використовує передбачені законодавством засоби ідентифікації, зокрема печатку, штампи і зареєстрований знак для товарів і послуг.

Господарська діяльність ТОВ «ЛАНДМАНН» має багатопрофільний характер і охоплює здійснення неспеціалізованої оптової реалізації товарів як на національному ринку, так і в межах зовнішньоекономічних операцій. Поряд із торговельною діяльністю підприємство залучене до виробничих та сервісних процесів у промисловому, аграрному й транспортному секторах економіки.

У структурі виробничої діяльності підприємства передбачено виготовлення силових агрегатів і турбінного обладнання, за винятком продукції, призначеної для авіаційної, автомобільної та мотоциклетної техніки, а також випуск окремих елементів, вузлів і допоміжних компонентів для транспортних засобів. Окремим напрямом є перероблення нафтової сировини та виробництво похідної продукції, включаючи мінеральні добрива й азотовмісні сполуки.

Крім того, підприємство здійснює виготовлення гумових виробів, зокрема шин і покришок, а також відновлення їх експлуатаційних властивостей шляхом реконструкції протектора. Сфера послуг охоплює технічне обслуговування, діагностику та ремонт автомобільної і мотоциклетної техніки.

Торговельна діяльність включає оптову та роздрібну реалізацію запасних частин, приладдя й комплектуючих до автотранспортних засобів і мотоциклів,

продаж транспортної техніки відповідного призначення, а також обіг паливно-енергетичних ресурсів. Водночас підприємство провадить оптову торгівлю зерновими культурами, насінням, кормами для тварин, необробленою тютюновою сировиною, а також сільськогосподарськими машинами та технологічним обладнанням.

Діяльність ТОВ «ЛАНДМАНН» спрямована на створення економічного результату у формі прибутку, що забезпечує ефективне використання залучених фінансових ресурсів. Отримані результати господарювання є підґрунтям для задоволення соціально-економічних інтересів персоналу та підвищення рівня їх матеріального забезпечення.

Підприємство функціонує на засадах управлінської автономії, самостійно визначаючи стратегічні орієнтири, напрями зростання й інструменти розвитку з урахуванням ринкової кон'юнктури, попиту на продукцію, а також необхідності підтримання сталого виробничого й соціального розвитку.

Узагальнені результати оцінювання фінансово-господарського стану ТОВ «ЛАНДМАНН» наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Основні показники фінансово-господарської діяльності

ТОВ «ЛАНДМАНН» за 2021 - 2024 роки

Показники	2021	2022	2023	2024
Власний капітал, млн. грн.	413,1	575	612,0	705,0
Доход від реалізації, млн. грн.	5540,4	6323,0	5116,0	4911,0
Собівартість реалізованої продукції, млн. грн.	4592,7	5356,0	4257,0	4021,0
Валовий прибуток, млн. грн.	947,7	967,0	859,0	890,0
Капіталовіддача, %	13,41	10,99	8,36	6,96
Рівень витрат на одну гривню реалізованої послуги, грн.	0,829	0,847	0,832	0,82
Рентабельність реалізації, %	17,1	15,3	16,8	18,1

Дослідження динаміки ключових показників діяльності підприємства за 2021–2024 роки свідчить про поступове зміцнення його власної фінансової бази. Так, на початку 2021 року обсяг власного капіталу становив 413,1 млн. грн, а

впродовж аналізованого періоду він стабільно зростає за рахунок сформованого чистого прибутку та на кінець 2024 року досяг рівня 705,0 млн. грн.

Фінансові результати операційної діяльності підприємства характеризуються позитивною динамікою доходів і прибутковості. У 2021 році обсяг чистого доходу від реалізації продукції склав 5 540,4 млн. грн, при цьому витрати на її виробництво та реалізацію досягли 4 592,7 млн. грн, що забезпечило формування валового прибутку в сумі 947,7 млн. грн. У 2022 році спостерігалось подальше зростання показників: чистий дохід зріс до 6 323,0 млн грн, а собівартість реалізованої продукції — до 5 356,0 млн. грн, у результаті чого валовий прибуток збільшився до 967,0 млн. грн.

У 2023 році формування валового фінансового результату ТОВ «ЛАНДМАНН» відбувалося за умов отримання 5 116,0 млн. грн чистого доходу від реалізації при витратах на надані послуги в обсязі 4 257,0 млн. грн, що забезпечило валовий прибуток на рівні 859,0 млн. грн. За підсумками 2024 року підприємство змогло підвищити величину цього показника до 890,0 млн. грн, незважаючи на скорочення обсягу реалізації до 4 911,0 млн. грн, що було досягнуто завдяки зменшенню собівартості послуг до 4 021,0 млн. грн.

Оцінювання ефективності використання сукупного капіталу свідчить про зниження рівня його віддачі. Так, наприкінці 2021 року на кожну гривню залучених ресурсів припадало 13,41 грн. доходу, тоді як упродовж наступних років зазначений показник поступово скоротився і у 2024 році становив 6,45 грн. Така динаміка зумовлена випереджальним зростанням загального обсягу капіталу порівняно з темпами збільшення чистого доходу від реалізації.

Аналіз витратної складової діяльності підприємства демонструє позитивні зміни. Якщо у 2021 році витрати на формування однієї гривні доходу становили 0,83 грн., то у 2022 році спостерігалось їх зростання до 0,85 грн. Водночас у 2023–2024 роках відбулося зниження цього показника до 0,82 грн., що свідчить про підвищення ефективності управління витратами та створює передумови для зростання валового прибутку.

Рівень валової рентабельності реалізованих послуг є узагальненим

індикатором результативності операційної діяльності підприємства та ефективності застосованої цінової стратегії. Протягом аналізованого періоду значення цього показника залишалось відносно невисоким, однак його динаміка має неоднозначний характер. Так, за підсумками 2021 року валова рентабельність становила 17,1 %, у 2022 році відбулося її скорочення до 15,3 %, що на 1,8 відсоткового пункту менше порівняно з попереднім роком.

Починаючи з 2023 року тенденція зміни показника набула позитивного спрямування: у 2023 році рівень валової рентабельності зріс до 16,8 %, а у 2024 році — до 18,1 %. Зростання цього індикатора зумовлене поєднанням двох факторів — збільшенням обсягу валового прибутку та підвищенням доходів від реалізації послуг, що, своєю чергою, стало наслідком оптимізації витрат і зниження собівартості наданих послуг.

З метою комплексної оцінки майнового потенціалу ТОВ «ЛАНДМАНН» доцільно застосувати горизонтальний і вертикальний підходи до аналізу активів за 2021–2024 роки. Такий інструментарій дає змогу не лише зафіксувати зміни обсягів окремих складових балансу, а й визначити трансформацію їх питомої ваги в загальній структурі фінансових ресурсів підприємства.

Дослідження майнового стану підприємства ґрунтується на порівнянні абсолютних і відносних показників, що характеризують зміну вартості активів у динаміці, а також дозволяє оцінити напрями перерозподілу ресурсів та тенденції формування фінансової бази. У межах такого аналізу розглядаються склад і структура майна, джерела його фінансування та характер змін окремих елементів активів і пасивів упродовж звітного періоду [47].

Інформаційною основою для проведення зазначених розрахунків слугують дані Балансу (Звіту про фінансовий стан), складеного за формою №1, на підставі яких визначається загальний обсяг активів підприємства, тобто валюта балансу, на відповідні звітні дати (додаток В).

За даними додатку В, можна зробити висновок, що загальна вартість майна ТОВ «ЛАНДМАНН» на кінець 2024 року зросла на 578 млн. грн, що становить 41,67%. В структурі майна частка основних засобів зменшилася на 43 млн. грн

(20,77%), а частка нематеріальних активів скоротилася на 3 млн. грн (33,33%). Питома вага необоротних активів у загальній структурі майна знизилася на 8,98%. Оборотні активи за звітний період збільшилися на 624 млн. грн (58,37%), переважно за рахунок зростання чистої реалізаційної вартості, яка піднялася на 364 млн. грн (86,3%). Водночас виробничі запаси зменшилися на 2 млн. грн (28,57%). Питома вага виробничого оборотного капіталу в структурі оборотних активів знизилася з 0,65% на початок року до 0,3% на кінець року, що також відповідає скороченню на 2 млн. грн (28,57%).

Питома вага обігового капіталу зросла з 99,35% на початок року до 99,7% на його кінець. Зростання відбулося головним чином через значне збільшення дебіторської заборгованості, яка досягла 818 млн. грн. Зокрема, за рахунок розрахунків за товари, роботи та послуги вона зросла на 364 млн. грн (86,26%), а за внутрішніми розрахунками — на 14 млн. грн (82,35%). Крім того, збільшилася сума коштів на розрахунковому рахунку на 209 млн. грн (38,42%).

На початок року кошти були розподілені між основним і оборотним капіталом у пропорції 22,57% та 77,07% відповідно, а на кінець року — 13,59% та 86,16%. Основний капітал зменшився на 46 млн. грн (14,7%), тоді як оборотний зріс на 624 млн. грн (58,37%). При цьому на початок і кінець року основний капітал не повністю забезпечувався власними джерелами фінансування.

Дослідження складу оборотного капіталу свідчить, що на початок звітного періоду основну частку в його структурі займали грошові активи — 51,22 %, тоді як на розрахунки та інші поточні активи припадало 48,78 %. Частка матеріальних складових оборотних коштів була мінімальною й становила лише 0,65 %, що пояснюється низькою матеріалоемністю операційної діяльності підприємства. Упродовж року відбулося подальше скорочення питомої ваги матеріальних оборотних активів — на 0,35 відсоткового пункту, внаслідок чого їх частка зменшилася до 0,30 %.

Загалом сформована структура оборотного капіталу може бути оцінена як фінансово стійка та раціональна, оскільки домінування грошових коштів і зростання обсягу дебіторської заборгованості забезпечують достатній рівень

ліквідності та підвищують гнучкість управління поточними ресурсами підприємства.

У процесі оцінювання поточних активів першочергове значення має аналіз стану та динаміки дебіторської заборгованості, оскільки саме цей елемент суттєво впливає на рівень ліквідності підприємства. Дебіторська заборгованість посідає вагоме місце у структурі оборотного капіталу та відображає ефективність розрахунків із контрагентами [52].

На початку звітнього року частка заборгованості покупців і замовників у складі поточних активів становила 39,74 %, тоді як наприкінці року її питома вага зросла до 46,56 %. Загальне збільшення обсягу дебіторської заборгованості протягом року становило 86,26 %, що свідчить про уповільнення обороту коштів і зниження рівня платіжної дисципліни контрагентів.

Накопичення дебіторської заборгованості негативно впливає на фінансовий стан підприємства, оскільки обмежує можливості своєчасного фінансування операційної діяльності, зокрема придбання матеріальних ресурсів, виплати заробітної плати та виконання поточних фінансових зобов'язань.

Водночас з позицій фінансового управління структура активів підприємства загалом залишається відносно збалансованою, що зумовлено значною питоною вагою оборотних коштів. Навіть за наявності зростаючої дебіторської заборгованості фінансова структура не втрачає стійкості, оскільки формування таких активів пов'язане з об'єктивними особливостями реалізації продукції в сучасних умовах господарювання.

З метою поглибленого дослідження майнового потенціалу ТОВ «ЛАНДМАНН» доцільно додатково проаналізувати стан і рівень використання основних засобів підприємства. Така оцінка здійснюється на основі відповідних індикаторів майнового стану, розрахованих за даними, наведеними в табл. 2.2.

Оцінювання ступеня фізичного спрацювання основних засобів свідчить про нестабільну динаміку їх технічного стану впродовж чотирьох звітних років. У зазначений період відбувалися зміни первісної вартості необоротних активів, а рівень накопиченого зносу мав як тенденції до зниження, так і до зростання. За

підсумками 2024 року коефіцієнт зносу збільшився на 0,08, що вказує на погіршення експлуатаційних характеристик основних засобів підприємства.

Перевищення значення коефіцієнта зносу порогового рівня 0,5 розглядається як несприятлива ознака, оскільки свідчить про високий ступінь фізичного старіння активів і потребу в оновленні матеріально-технічної бази.

Таблиця 2.2

Показники оцінки майнового стану ТОВ «ЛАНДМАНН» за 2021-2024 рр.

Показник	2021	2022	2023	2024	Відхилення (+,-)		
					2022/ 2021	2023/ 2022	2024/ 2023
Частка основних засобів в активах	0,12	0,16	0,15	0,08	+0,04	-0,01	-0,07
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,67	0,56	0,63	0,71	-0,11	+0,07	+0,08
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,063	0,086	0,01	0,034	+0,023	-0,076	+0,024
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0	0,029	0,147	0,144	+0,029	+0,118	-0,003

Рівень технічної справності та експлуатаційної надійності основних засобів визначається інтенсивністю їх відтворення та ступенем урахування сучасних науково-технічних рішень у процесі оновлення. Взаємозв'язок між показниками оновлення й вибуття необоротних активів є важливим індикатором їх фізичного стану: чим меншим є розрив між цими коефіцієнтами, тим нижчим є рівень зносу та вищою є якість матеріально-технічної бази підприємства. Зазначена закономірність характерна і для ТОВ «ЛАНДМАНН».

За підсумками 2022 року спостерігалось підвищення інтенсивності оновлення основних засобів на 0,023 за одночасного незначного зростання коефіцієнта їх вибуття на 0,0029. У 2023 році динаміка набула негативного характеру: коефіцієнт оновлення скоротився на 0,076, тоді як показник вибуття, навпаки, збільшився на 0,118, що свідчить про ослаблення процесів відтворення основних засобів. У 2024 році ситуація частково стабілізувалася — зафіксовано зростання коефіцієнта оновлення на 0,0024 та одночасне зниження коефіцієнта

вибуття на 0,003, що вказує на поступове відновлення позитивних тенденцій у сфері оновлення матеріально-технічної бази.

Отже, зростання результативності експлуатації основних засобів можливе лише за умови системного оновлення матеріально-технічної бази підприємства, що передбачає виведення з використання фізично й морально зношеного обладнання та його заміну сучасними, технологічно досконалими засобами.

На рис. 2.1 відображено зміну ключових індикаторів, що характеризують майновий стан ТОВ «ЛАНДМАНН».

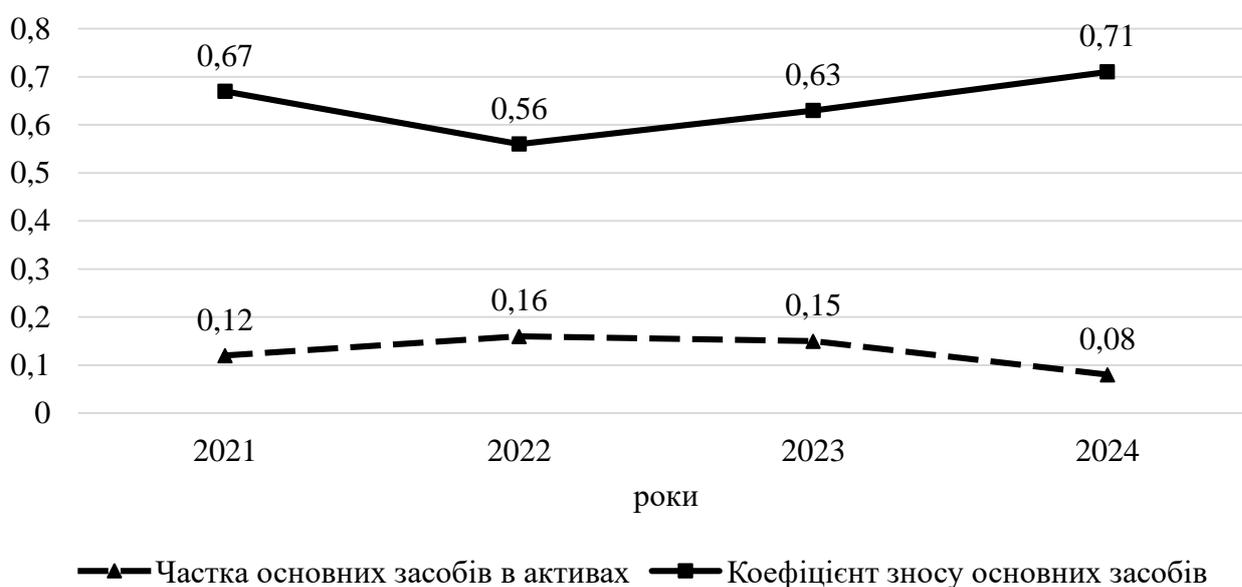


Рис. 2.1. Динаміка показників оцінки майнового стану ТОВ «ЛАНДМАНН»

Аналіз поданих графічних матеріалів свідчить про стійку тенденцію зростання рівня фізичного зносу основних засобів упродовж 2021–2024 років. Поряд із цим простежуються структурні зрушення в активах підприємства: у 2021 році частка основних засобів у загальному обсязі активів зросла, однак у наступні роки відбулося її поступове скорочення, що підтверджується даними рисунка.

Фінансова безпека підприємства значною мірою залежить від здатності активів генерувати грошові надходження та від рівня результативності їх залучення в господарському процесі. У зв'язку з цим доцільно здійснити оцінювання показників ефективності використання майнових ресурсів, розрахунок яких подано в табл. 2.3.

**Показники ефективності використання майна ТОВ «ЛАНДМАНН»
за 2021-2024 роки**

Показник	2021	2022	2023	2024	Відхилення (+,-)		
					2022/ 2021	2023/ 2022	2024/ 2023
Коефіцієнт оборотності активів	4,48	4	3,42	2,93	-0,48	-0,58	-0,49
Тривалість одного обороту активів, дні	81,47	91,25	106,72	124,5	+9,78	+15,47	+17,78
Коефіцієнт оборотності поточних активів	6,14	5,13	4,44	3,56	-1,01	-0,69	-0,88
Період обороту поточних активів, дні	59,44	71,15	82,2	102,5	+11,71	+11,05	+20,3
Рентабельність активів,%	0,33	0,068	0,03	0,13	-0,262	-0,038	+0,1
Рентабельність поточних активів,%	0,45	0,09	0,04	0,15	-0,36	-0,05	+0,11
Рентабельність основних засобів,%	1,89	0,47	0,185	1,14	-1,42	-0,285	+0,95

Оцінювання результативності використання майнових ресурсів свідчить про поступове уповільнення обороту поточних активів підприємства. У 2021 році середня тривалість одного обороту становила 59,44 доби, однак у наступні роки спостерігалася стійка тенденція до її збільшення. Зокрема, у 2022 році період обороту подовжився на 11,71 доби, у 2023 році — ще на 11,05 доби, а у 2024 році — на 20,3 доби, внаслідок чого наприкінці аналізованого періоду він досяг 102,5 доби.

Зростання тривалості обороту зумовило зниження інтенсивності використання оборотних активів. Так, коефіцієнт їх оборотності скоротився з 6,14 до 3,56, що пояснюється одночасними змінами обсягів чистого доходу від реалізації продукції та середньої величини поточних активів, залучених у господарський обіг.

Аналогічні зміни зафіксовано й у показниках оборотності сукупних активів підприємства. Упродовж чотирьох звітних років інтенсивність їх використання знизилася, про що свідчить скорочення коефіцієнта оборотності з 4,48 до 2,93. Відповідно, тривалість одного повного циклу обігу активів істотно зростає.

Так, на початку 2021 року середній період обороту активів становив 81,47

доби. У 2022 році він збільшився на 9,78 доби, у 2023 році — ще на 15,47 доби, а у 2024 році — на 17,78 доби. У результаті наприкінці аналізованого періоду тривалість обороту активів досягла 124,5 доби, що свідчить про уповільнення процесів трансформації активів у грошові надходження.

Швидкість обігу сукупного капіталу підприємства безпосередньо залежить від його внутрішньої структури, а саме від співвідношення необоротних і оборотних складових. Зростання частки основних засобів у загальному обсязі ресурсів зумовлює уповільнення оборотності капіталу, тоді як збільшення питомої ваги поточних активів, навпаки, сприяє прискоренню його обігу.

У 2021 році підприємство здійснювало повний виробничо-обіговий цикл у середньому 4,48 рази на рік, що відповідало тривалості 81,47 доби на один оборот. Подальше зниження інтенсивності використання капіталу призвело до скорочення кількості оборотів до 2,81 рази та подовження тривалості циклу до 129,9 доби. Уповільнення обороту має негативні економічні наслідки, оскільки зумовлює додаткове залучення фінансових ресурсів у господарський процес і водночас обмежує можливості формування прибутку. Водночас варто зауважити, що зростання показника оборотності активів може бути пов'язане не лише з підвищенням ефективності використання ресурсів, а й із прискоренням фізичного зносу основних засобів, що потребує врахування при комплексній оцінці фінансового стану підприємства.

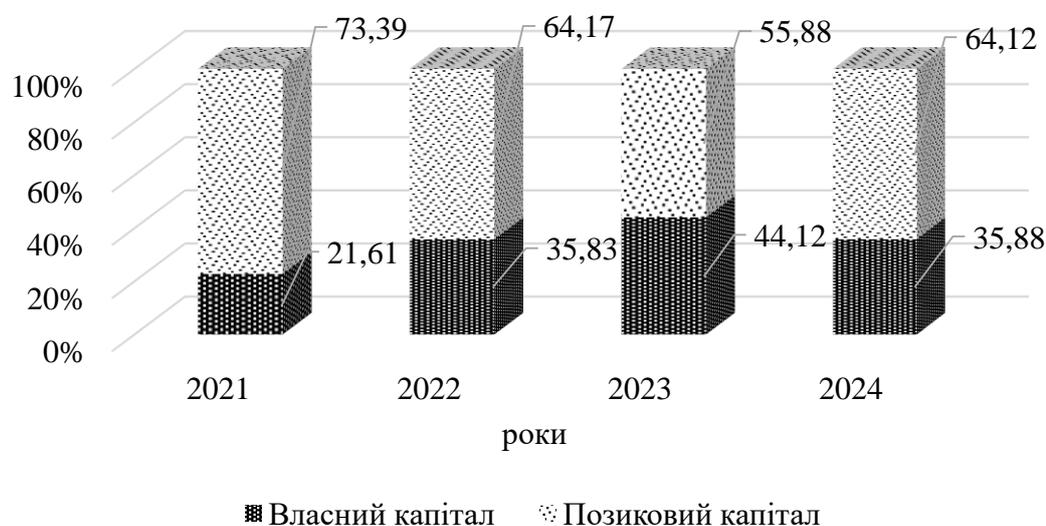


Рис. 2.2. Структура капіталу ТОВ «ЛАНДМАНН» за 2021-2024 р.

Зміни у структурі капіталу наведено на рис.2.2. Співвідношення власного та позикового капіталу протягом 2021–2024 років змінювалося наступним чином: у 2021 році — 26,61% та 73,39%, у 2022 році — 35,83% та 64,17%, у 2023 році — 44,12% та 55,88%, а у 2024 році — 35,88% та 64,12%. Це свідчить про обмежену здатність підприємства до самофінансування та виконання всіх умов самоокупності.

У 2024 році обсяг залучених фінансових ресурсів підприємства істотно збільшився: приріст позикового капіталу відносно 2023 року становив 62,6 %, а порівняно з 2022 роком — 22,3 %. Така динаміка свідчить про розширення зобов'язань ТОВ «ЛАНДМАНН» і посилення залежності від зовнішніх джерел фінансування. З огляду на відсутність короткострокових кредитів у структурі пасивів, можна стверджувати, що фінансування господарської діяльності підприємства здійснюється виключно за рахунок позикового капіталу.

Характер розподілу активів підприємства між оборотними та необоротними складовими узагальнюється показником їх співвідношення, значення якого наведені в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів

ТОВ «ЛАНДМАНН» за 2021 - 2024 роки

Показник	2021	2022	2023	2024	Відхилення, (+,-)		
					2022/ 2021	2023/ 2022	2024/ 2023
Співвідношення оборотних і необоротних активів	0,25	0,29	0,292	0,16	+0,04	+0,002	-0,13

Отримані результати аналізу свідчать про те, що станом на 2024 рік у структурі активів ТОВ «ЛАНДМАНН» відбулися суттєві якісні та кількісні зміни, які загалом можна оцінити як позитивні. Збільшення загальної вартості активів на 578 млн грн підтверджує розширення масштабів господарської діяльності підприємства та посилення його економічного потенціалу.

Водночас виявлені структурні зрушення активів свідчать про трансформацію майнової бази підприємства, що супроводжувалася зміною співвідношення між

оборотними та необоротними активами. Зростання питомої ваги оборотних коштів сприяло підвищенню ліквідності та фінансової гнучкості, однак одночасне уповільнення оборотності активів і збільшення тривалості операційного циклу вказують на наявність резервів для підвищення ефективності управління майном.

Погіршення технічного стану основних засобів, підтверджене зростанням коефіцієнта зносу, а також нестабільна динаміка показників їх оновлення і вибуття свідчать про необхідність активізації інвестиційних процесів, спрямованих на модернізацію матеріально-технічної бази. Реалізація таких заходів дозволить не лише зменшити рівень фізичного зносу активів, а й створити передумови для прискорення оборотності капіталу та зростання прибутковості діяльності.

Отже, результати проведеного аналізу підтверджують, що майновий стан ТОВ «ЛАНДМАНН» у 2024 році характеризується позитивною динамікою розвитку, проте потребує цілеспрямованих управлінських рішень, орієнтованих на підвищення ефективності використання активів і забезпечення сталого фінансово-економічного зростання підприємства.

2.2 Аналіз фінансового стану ТОВ «ЛАНДМАНН»

Дослідження фінансового стану підприємства ґрунтується на всебічному аналізі обсягів і структури активів та джерел їх формування, що дає змогу оцінити рівень фінансової стійкості, ступінь економічної самостійності та відповідність результатів господарювання стратегічним орієнтирам, визначеним установчими документами.

З огляду на це ключовим інструментом оцінювання фінансового стану є система показників фінансової стійкості, яка характеризує здатність підприємства самостійно формувати та ефективно використовувати власні ресурси. Рівень такої стійкості визначається через сукупність взаємопов'язаних критеріїв, що відображають надійність фінансової бази підприємства.

До основних критеріїв належать забезпеченість запасів і матеріальних оборотних активів стабільними джерелами фінансування, спроможність

підприємства своєчасно виконувати поточні зобов'язання за рахунок ліквідних активів, а також питома вага власних і довгострокових джерел у загальній структурі капіталу. Сукупна оцінка зазначених аспектів здійснюється за допомогою комплексу абсолютних і відносних показників фінансової стійкості, сформованих з урахуванням чинних нормативно-методичних підходів до аналізу фінансового стану підприємств в Україні [14].

Проаналізуємо абсолютні показники фінансової стійкості, розрахунки яких наведені в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

**Абсолютні показники фінансової стійкості ТОВ «ЛАНДМАНН»
у 2021-2024 рр., млн. грн.**

Показник	2021	2022	2023	2024
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів і витрат	+95,5 > 0	+203 >0	+292 >0	+433 >0
Надлишок (+) або нестача (-) для функціонуючого капіталу для формування запасів і витрат	+95,5 > 0	+203 >0	+292 >0	+433 >0
Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів і витрат	+95,5 > 0	+203 >0	+292 >0	+433 >0
Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості	S = {1,1,1}	S = {1,1,1}	S = {1,1,1}	S = {1,1,1}

Обчислення системи показників фінансової стійкості дає змогу ідентифікувати рівень стабільності фінансового стану підприємства та віднести його до одного з типових станів. У фінансово-економічному аналізі зазвичай розрізняють чотири базові варіанти таких ситуацій.

1. Абсолютна фінансова стійкість відповідає трикомпонентному індикатору виду $S = \{1,1,1\}$ і означає повне забезпечення запасів і витрат підприємства власними оборотними ресурсами без залучення позикових коштів. За таких умов підприємство не залежить від зовнішніх кредиторів у фінансуванні поточної діяльності.

Водночас зазначений стан є нетиповим для сучасних умов господарювання та трапляється доволі не часто. Його наявність не завжди може розглядатися як безумовна перевага, оскільки може свідчити про недостатнє використання потенціалу зовнішніх джерел фінансування, обмеженість фінансової стратегії або небажання керівництва залучати додаткові ресурси для розширення та інтенсифікації діяльності підприємства.

2. Нормальна фінансова стійкість відповідає комбінації показників $S = \{0,1,1\}$ та відображає ситуацію, за якої формування запасів і поточних витрат здійснюється за рахунок поєднання власних оборотних ресурсів і довгостроково залученого капіталу. За таких умов підприємство частково використовує зовнішні джерела фінансування, не втрачаючи при цьому фінансової рівноваги.

З позиції фінансового управління цей тип стійкості розглядається як оптимальний, оскільки дозволяє підтримувати безперервність операційної діяльності, зберігати належний рівень платоспроможності та водночас ефективно залучати довгострокові фінансові ресурси без критичного зростання ризиків фінансової залежності.

3. Нестійкий, або передкризовий, фінансовий стан відповідає комбінації показників $S = \{0,0,1\}$ та свідчить про ситуацію, за якої підприємство вже не має достатніх стабільних джерел для фінансування запасів і поточних витрат. У таких умовах порушується фінансова рівновага, що проявляється у зниженні рівня платоспроможності та зростанні залежності від короткострокових зобов'язань.

Разом із тим зазначений стан ще не є критичним, оскільки підприємство зберігає потенціал для відновлення фінансової стабільності. Така можливість пов'язана з активізацією внутрішніх резервів, зокрема шляхом прискорення обігу оборотних активів, зменшення обсягу дебіторської заборгованості, оптимізації рівня запасів, а також тимчасового використання кредиторської заборгованості як джерела фінансування поточної діяльності.

4. Кризовий фінансовий стан відповідає конфігурації показників $S = \{0,0,0\}$ і відображає ситуацію повної втрати фінансової рівноваги підприємства. За таких умов відсутні будь-які реальні джерела для покриття запасів і поточних витрат, що

призводить до системного порушення платоспроможності. Підприємство не здатне своєчасно виконувати зобов'язання за залученими позиками, що супроводжується накопиченням простроченої дебіторської та кредиторської заборгованості та різким зростанням ризику неплатоспроможності.

Подібний стан є граничним з позицій фінансової безпеки, оскільки без впровадження антикризових заходів він може трансформуватися у процедури банкрутства або примусової фінансової санації.

Узагальнення результатів аналізу абсолютних показників фінансової стійкості дає підстави стверджувати, що досліджуване підприємство не перебуває у зоні фінансової нестабільності. Поточна структура джерел фінансування та рівень забезпечення запасів свідчать про високий ступінь фінансової надійності, що дозволяє віднести фінансовий стан підприємства до категорії абсолютно стійкого.

Проаналізуємо відносні показники фінансової стійкості за даними табл. 2.6.

Таблиця 2.6

**Відносні показники фінансової стійкості ТОВ «ЛАНДМАНН»
у 2021-2024 рр.**

Показник	Умовне позначення	2021	2022	2023	2024
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	Кзвк>0,1	0,08	0,168	0,28	0,26
Маневреність робочого капіталу	Мрк↓	0,042	0,024	0,023	0,011
Маневреність власних обігових коштів	Мвок↑	7,08	2,57	1,82	1,72
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	Кзап↑	23,7	41,6	42,71	87,6
Коефіцієнт фінансової незалежності	Кавт≥0,5	0,27	0,36	0,44	0,36
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Км≥0,1	0,24	0,36	0,49	0,62
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	Кпк≤0,5	0,73	0,64	0,56	0,64
Коефіцієнт фінансової стабільності (коэф. фінансування)	Кфс>1	0,36	0,56	0,79	0,56
Показник фінансового лівериджу	Фл≤0,25	0	0	0	0
Коефіцієнт фінансової стійкості	Кф.ст≥0,9	0,27	0,56	0,44	0,36

Результати оцінювання відносних показників фінансової стійкості свідчать про наявність у підприємства обмежених можливостей фінансування оборотних активів виключно за рахунок власних ресурсів. Попри те, що робочий капітал залишається достатньо мобільним, зафіксовано тенденцію до зменшення його обсягу, що зумовлено скороченням запасів і, відповідно, прискоренням кругообігу оборотних коштів.

Аналіз показує, що у 2024 році рівень покриття зобов'язань власними активами є недостатнім і становить лише 36%, що вказує на підвищену залежність підприємства від залучених джерел фінансування. Водночас позитивним чинником є зростання коефіцієнта маневреності власного капіталу: порівняно з попереднім роком він збільшився на 0,08 та на кінець 2024 року досяг значення 0,64. Такий рівень істотно перевищує нормативний поріг і свідчить про здатність підприємства забезпечувати безперервність операційної діяльності за рахунок гнучкого використання власного капіталу.

У сукупності отримані результати дозволяють зробити висновок, що фінансова стійкість ТОВ «ЛАНДМАНН» підтримується насамперед за рахунок ефективного управління структурою капіталу, хоча питання нарощення власних джерел фінансування оборотних активів залишається актуальним і потребує подальшої оптимізації.

Аналіз концентрації залученого капіталу свідчить про несприятливу динаміку: замість очікуваного скорочення його частки зафіксовано зростання, що означає посилення фінансової залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. За таких умов власні фінансові ресурси не забезпечують повного покриття зобов'язань, а обсяг позикового капіталу перевищує величину власного, що є ознакою підвищеного рівня фінансового ризику.

Крім того, у 2024 році питома вага стабільних джерел фінансування становила лише 56%, що суттєво нижче рекомендованого інтервалу 85–90%. Це вказує на недостатній рівень фінансової автономії та обмежені можливості довгострокового самофінансування. Негативну тенденцію підтверджує й зниження коефіцієнта фінансової стійкості: порівняно з попереднім періодом він скоротився

на 0,08 та у 2024 році досяг значення 0,36, що значно відхиляється від нормативного рівня 0,9.

Узагальнюючи отримані результати, можна дійти висновку, що зростання боргового навантаження та скорочення частки стабільних джерел фінансування створюють загрозу довгостроковій фінансовій стабільності підприємства та потребують коригування політики управління капіталом.

Платоспроможність підприємства у короткостроковому періоді визначається співвідношенням найбільш мобільних складових активів — грошових коштів, їх еквівалентів, фінансових інструментів з високим рівнем ліквідності та дебіторської заборгованості — із сумою поточних зобов'язань.

У процесі аналізу ліквідності доцільно враховувати не лише фактичний обсяг ліквідних ресурсів на звітну дату, а й очікувану динаміку їх формування у майбутніх періодах, оскільки саме прогнозна складова дозволяє об'єктивно оцінити здатність підприємства своєчасно виконувати фінансові зобов'язання.

Ознакою недостатньої ліквідності є перевищення потреби у грошових ресурсах над реальними грошовими надходженнями, що може призводити до порушення розрахункової дисципліни та виникнення касових розривів.

З метою визначення достатності грошових потоків для погашення зобов'язань першочергового значення набуває аналіз надходжень від операційної діяльності. При цьому важливо оцінити величину чистого грошового потоку, що залишається у розпорядженні підприємства після виконання зобов'язань перед бюджетом, позабюджетними фондами та здійснення виплат власникам [46].

Дослідження ліквідності неможливе без поглибленого аналізу складу та якості кредиторської заборгованості підприємства. Принципове значення має розмежування зобов'язань на ті, що мають стабільний характер і сформувалися в межах довгострокових партнерських відносин із контрагентами, та заборгованість із простроченими строками погашення, наявність якої свідчить про порушення фінансової дисципліни.

Оцінювання рівня ліквідності здійснюється шляхом зіставлення величини короткострокових зобов'язань із фактично доступними ліквідними активами.

Кількісна інтерпретація отриманих результатів проводиться через систему коефіцієнтів ліквідності, розрахованих на основі показників фінансової звітності, що дозволяє об'єктивно визначити платоспроможність підприємства у поточному періоді [54].

Ключовим завданням аналізу ліквідності балансу є визначення рівня узгодженості між формуванням та використанням фінансових ресурсів підприємства, що безпосередньо відображає його здатність своєчасно виконувати поточні та майбутні зобов'язання за рахунок наявного майна. Рівень ліквідності балансу залежить від того, наскільки структура активів дозволяє забезпечити покриття боргових зобов'язань у відповідні строки, з урахуванням швидкості трансформації активів у грошові кошти.

Чим вищою є здатність активу до швидкої монетизації без суттєвої втрати вартості, тим вищий його рівень ліквідності. Найбільш мобільною складовою активів виступають грошові кошти, які не потребують додаткового часу для використання у розрахунках.

Методика аналізу ліквідності балансу передбачає групування статей активу за ступенем їх ліквідності у порядку зменшення, а зобов'язань — за строками настання платежів у напрямі зростання терміновості. Порівняння відповідних груп дозволяє оцінити здатність підприємства своєчасно погашати зобов'язання без залучення додаткових фінансових ресурсів.

Ступінь ліквідності балансу визначається рівнем відповідності між величиною активів кожної групи та обсягом зобов'язань, що підлягають погашенню у відповідні часові інтервали. З метою комплексної оцінки платоспроможності формується баланс ліквідності, результати якого систематизовано у табл. 2.7.

За умови дотримання перших трьох співвідношень, коли обсяг поточних активів перевищує величину зовнішніх зобов'язань підприємства, четверта умова виконується автоматично. Її економічний зміст полягає у підтвердженні наявності власного оборотного капіталу, що є базовою передумовою підтримання фінансової стійкості підприємства на мінімально допустимому рівні.

Порушення хоча б однієї з перших трьох умов свідчить про відхилення фактичної ліквідності балансу від абсолютного стану. У такій ситуації нестача ліквідних ресурсів в одній групі активів може формально перекриватися надлишком в іншій, однак подібне взаємне вирівнювання має суто розрахунковий характер. У реальній платіжній практиці активи з нижчим рівнем ліквідності не здатні повноцінно замінити більш мобільні ресурси, що обмежує можливості своєчасного виконання фінансових зобов'язань.

Таблиця 2.7

Ліквідність балансу ТОВ «ЛАНДМАНН» у 2021-2024 рр., млн. грн

Актив	2021	2022	2023	2024	Пасив	2021	2022	2023	2024
Високо ліквідні активи (A1)	706,0	535,0	544,0	753,0	Негайні пасиви (П1)	1139,1	1030	775	1260
Активи, що швидко реалізуються (A2)	528,6	698	523	940	Короткострокові пасиви (П2)	0	0	0	0
Активи, що повільно реалізуються (A3)	4,2	5	7	5	Довгострокові пасиви (П3)	0	0	0	0
Активи, що важко реалізуються (A4)	313,4	367	313	267	Постійні пасиви (П4)	413,1	575	612	705
Баланс	1552,2	1605	1387	1965	Баланс	1552,2	1605	1387	1965

Зіставлення найбільш мобільних фінансових ресурсів та активів, що можуть бути оперативно реалізовані, з обсягом термінових і короткострокових зобов'язань дає змогу оцінити фактичний рівень поточної платоспроможності підприємства. Такий підхід дозволяє визначити, наскільки наявні активи забезпечують своєчасне виконання зобов'язань у короткостроковому періоді.

За умови достатнього рівня ліквідності балансу, коли після погашення найбільш нагальних боргів формується надлишок грошових ресурсів, підприємство отримує можливість оптимізувати розрахунки з фінансовими

установами, постачальниками та іншими контрагентами. Це, своєю чергою, сприяє підвищенню фінансової гнучкості, зміцненню ділової репутації та зниженню ризику виникнення простроченої заборгованості.

Баланс вважається абсолютно ліквідним якщо виконуються умови $A_1^T - П_1^T \geq 0$; $A_2^T - П_2^T \geq 0$; $A_3^T - П_3^T \geq 0$; $A_4^T - П_4^T \leq 0$. Розрахунок ліквідності балансу представлено в табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Розрахунок ліквідності балансу ТОВ «ЛАНДМАНН» за 2021-2024 рр.

Умова	2021	2022	2023	2024
$A_1^T - П_1^T$	$-433,1 \leq 0$	$-495 \leq 0$	$-231 \leq 0$	$-507 \leq 0$
$A_2^T - П_2^T$	$528,6 \geq 0$	$698 \geq 0$	$523 \geq 0$	$940 \geq 0$
$A_3^T - П_3^T$	$4,2 \geq 0$	$5 \geq 0$	$7 \geq 0$	$5 \geq 0$
$A_4^T - П_4^T$	$-99,7 \leq 0$	$-208 \leq 0$	$-299 \leq 0$	$-438 \leq 0$

Результати аналізу ліквідності балансу свідчать, що впродовж усіх чотирьох досліджуваних років умови абсолютної ліквідності не були дотримані, передусім через порушення першої ключової умови. Це дає підстави стверджувати, що у різні часові інтервали фактичний рівень ліквідності балансу підприємства відхилявся від теоретично оптимального значення.

З метою більш детальної оцінки платоспроможності підприємства доцільно застосувати систему відносних показників ліквідності, зокрема: коефіцієнт загального покриття, показник швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, а також співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості. Кількісні результати розрахунків зазначених показників узагальнено у табл. 2.9, що дозволяє перейти до комплексної оцінки ліквідності підприємства.

Інформація, наведена у табл. 2.9, свідчить, що упродовж 2021–2024 років значення коефіцієнтів поточної та швидкої ліквідності стабільно перевищували рекомендовані нормативи. Найбільш виражене перевищення спостерігалось у

2023–2024 роках, коли фактичні значення були приблизно на третину вищими за оптимальний рівень. Така ситуація розглядається як потенційно несприятлива, оскільки може вказувати на нераціональний розподіл фінансових ресурсів і надмірну концентрацію коштів у малоефективних активах.

Таблиця 2.9

Показники ліквідності ТОВ «ЛАНДМАНН» у 2021-2024 рр.

Показник	Умовне позначення	2021	2022	2023	2024
Загальний коефіцієнт покриття (загальний коефіцієнт ліквідності)	Кл.п \geq 1	1,08	1,2	1,38	1,34
Коефіцієнт швидкої ліквідності	Кл.ш \geq 1	1,075	1,19	1,37	1,34
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Кл.а \geq 0,25	0,7	0,6	0,8	0,6
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	Кд.к \geq 1	0,76	1,01	0,99	1,16

Разом з тим, станом на кінець 2024 року відбулося помітне зниження рівня ліквідності балансу: коефіцієнт загальної ліквідності зменшився до 1,34. З одного боку, таке значення не створює загрози платоспроможності підприємства у короткостроковому періоді, а з іншого — може розглядатися як ознака більш раціонального використання оборотних ресурсів та поступової оптимізації структури активів і пасивів.

Водночас у подальшій фінансовій політиці керівництву ТОВ «ЛАНДМАНН» доцільно забезпечувати контроль за динамікою цього показника з метою недопущення його зниження нижче критичного рівня 1,0, що могло б негативно вплинути на поточну платоспроможність підприємства.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності протягом 2021–2024 років залишався вищим за нормативне значення, що свідчить про достатній обсяг грошових коштів для погашення поточних зобов'язань. Як видно з розрахунків, цей показник значно перевищує мінімальний норматив (0,25): у 2021 році він становив 0,7, у 2022 році — 0,6, у 2023 році — 0,8, а у 2024 році — 0,6. Це означає, що у 2022 році

підприємство могло покрити лише 70% своїх зобов'язань, а у 2024 році — 60%. Зростання коефіцієнта в окремі періоди пояснюється збільшенням грошових коштів на рахунках підприємства.

Оцінювання співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості засвідчило, що протягом звітного року підприємство має достатній обсяг вимог до контрагентів для забезпечення виконання власних зобов'язань перед кредиторами. Це свідчить про прийнятний рівень поточної платоспроможності та можливість здійснювати розрахунки без залучення додаткових джерел фінансування.

Узагальнення результатів аналізу динаміки показників ліквідності ТОВ «ЛАНДМАНН» дає змогу сформулювати такі висновки. Значення коефіцієнта загального покриття протягом усього досліджуваного періоду перебувало в межах допустимих нормативів. У 2023 році зафіксовано його зростання на 0,18 процентного пункту, тоді як у 2024 році спостерігалось незначне коригування показника у бік зменшення на 0,04 процентного пункту.

Показник швидкої ліквідності у 2021–2023 роках характеризувався стійкою позитивною динамікою, збільшившись сукупно на 0,29 процентного пункту, що свідчить про посилення здатності підприємства виконувати короткострокові зобов'язання без урахування запасів. Водночас у 2024 році відбулося незначне зниження цього коефіцієнта на 0,03 процентного пункту, що не має критичного впливу на загальний рівень платоспроможності.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності протягом усього аналізованого періоду утримувався на відносно високому рівні, що свідчить про наявність достатнього обсягу грошових коштів для негайного погашення найбільш термінових зобов'язань.

Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості у 2022–2024 роках відповідало нормативним орієнтирам, що підтверджує збалансованість поточних розрахунків підприємства. Винятком є 2021 рік, коли значення показника становило 0,76, що вказує на тимчасове зниження можливостей покриття кредиторської заборгованості за рахунок дебіторських

ВИМОГ.

У цілому динаміка показників ліквідності дозволяє охарактеризувати платоспроможність ТОВ «ЛАНДМАНН» як задовільну, із тенденцією до стабілізації структури оборотних активів та поточних зобов'язань.

Проведений комплексний аналіз фінансового стану ТОВ «ЛАНДМАНН» дозволив всебічно оцінити результати його господарської діяльності, структуру майна, джерела фінансування, рівень фінансової стійкості та платоспроможності у динаміці за 2021–2024 роки. Отримані результати свідчать про те, що підприємство функціонує в умовах відносно стабільної операційної діяльності, проте водночас стикається з низкою структурних і фінансових дисбалансів.

Аналіз активів показав зростання їх загальної вартості, що є позитивною тенденцією та свідчить про розширення майнової бази підприємства. Разом з тим виявлено погіршення технічного стану основних засобів, що підтверджується зростанням коефіцієнта зносу та нестабільною динамікою показників оновлення і вибуття. Це вказує на необхідність активізації інвестиційної політики, спрямованої на модернізацію виробничого потенціалу.

Оцінка ефективності використання майна засвідчила уповільнення оборотності як оборотних активів, так і сукупного капіталу, що призводить до збільшення тривалості операційного циклу та додаткового залучення фінансових ресурсів в оборот. Така тенденція негативно впливає на фінансові результати та потребує вдосконалення управління активами, зокрема дебіторською заборгованістю.

Дослідження фінансової стійкості показало, що підприємство характеризується достатнім рівнем маневреності власного капіталу, однак при цьому спостерігається зростання залежності від позикових джерел фінансування. Низька частка стабільних джерел у загальній структурі капіталу та зниження коефіцієнтів фінансової стійкості свідчать про підвищення фінансових ризиків у довгостроковій перспективі.

Аналіз ліквідності балансу та відносних показників платоспроможності дозволяє зробити висновок, що підприємство в цілому зберігає здатність своєчасно

виконувати поточні зобов'язання. Значення основних коефіцієнтів ліквідності перебували в межах нормативних орієнтирів, хоча протягом досліджуваного періоду абсолютна ліквідність балансу не була досягнута. Водночас спостерігається тенденція до більш раціонального використання оборотних коштів, що позитивно впливає на фінансову гнучкість підприємства.

Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що фінансовий стан ТОВ «ЛАНДМАНН» є задовільним, однак потребує цілеспрямованих управлінських рішень щодо оптимізації структури капіталу, підвищення ефективності використання активів та зниження боргового навантаження. Реалізація відповідних заходів створить передумови для зміцнення фінансової стійкості підприємства та забезпечення його стабільного розвитку в довгостроковій перспективі.

2.3 Оцінка ефективності фінансової безпеки ТОВ «ЛАНДМАНН»

Оцінювання ефективності фінансової безпеки підприємства є важливим етапом комплексного фінансового аналізу, оскільки дозволяє визначити рівень захищеності його фінансових інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз. Фінансова безпека відображає здатність підприємства стабільно функціонувати, зберігати платоспроможність і фінансову стійкість, а також забезпечувати безперервність господарської діяльності в умовах нестабільного економічного середовища.

Аналіз ефективності фінансової безпеки базується на оцінці ключових фінансових показників, що характеризують прибутковість, ділову активність і боргове навантаження. Сукупна інтерпретація цих показників дає змогу виявити потенційні фінансові ризики, визначити слабкі місця у системі управління фінансами та обґрунтувати напрями підвищення фінансової стійкості підприємства.

Дослідження фінансових результатів діяльності підприємства передбачає аналіз змін та внутрішньої структури доходів і витрат, що дає можливість

визначити основні чинники формування чистого фінансового результату - прибутку або збитку. Такий підхід дозволяє встановити, які саме елементи господарської діяльності мали вирішальний вплив на кінцеві показники ефективності.

Відомості щодо складу та структурних змін доходів підприємства за 2021–2024 роки систематизовано та подано у додатку Е, що слугує інформаційною базою для подальшого аналізу фінансових результатів.

За даними додатку Е, у період 2021–2022 років спостерігався ріст доходу від реалізації послуг: він зріс з 6648,5 млн. грн до 7588 млн. грн, що становить приріст 12,3% або 939,5 млн. грн. Проте у 2023–2024 роках доходи від реалізації зменшилися з 6139 млн. грн до 5893 млн. грн, що становить зниження на 246 млн. грн або 4%, головним чином через скорочення обсягів виконаних робіт. Найбільшу частку у структурі доходів займає дохід від реалізації продукції, який становив: 99,79% у 2021 році, 99,99% у 2022 році, 97,9% у 2023 році та 100% у 2024 році.

Інформація про структуру та динаміку витрат підприємства за 2021–2024 роки наведена в додатку Ж.

Згідно з даними додатку Ж, витрати підприємства змінювались у різні роки. Так, у 2021 році вони становили 6254 млн. грн., у 2022 році зросли до 7610 млн. грн., у 2023 році знизились до 6956 млн. грн., а у 2024 році склали 5893 млн. грн. Аналіз показує, що за останні два роки загальні витрати зменшилися на 5,5%, що відбулося переважно за рахунок скорочення обсягів наданих послуг.

Порівняння темпів зростання загальних доходів і витрат показує, що у 2021–2022 роках приріст доходів перевищував приріст витрат. Проте у 2023–2024 роках ця тенденція змінилася: витрати зростали швидше, ніж доходи, що є негативним фактором для фінансової стабільності підприємства.

Найбільшу частку у структурі витрат займала собівартість послуг. Вона становила 73,44% від загальних витрат у 2021 році, 71,39% у 2022 році, 73,55% у 2023 році та 74,73% у 2024 році.

Інформація про структуру та динаміку прибутків підприємства за період 2021–2024 років наведена в додатку И.

Узагальнення даних, наведених у додатку II, свідчить про те, що за 2024 рік відбулося зниження більшості фінансових показників у порівнянні з базовим 2021 роком. Водночас зіставлення результатів 2024 року з показниками 2022 та 2023 років демонструє позитивну динаміку фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування, що вказує на часткове відновлення ефективності господарської діяльності підприємства.

Зокрема, обсяг чистого прибутку у 2024 році був меншим за рівень 2021 року на 194,9 млн грн. Разом з тим, у порівнянні з 2022 роком зафіксовано його збільшення на 103 млн грн, а відносно 2023 року — приріст на 168 млн грн. Така різноспрямована динаміка свідчить про нестабільність фінансових результатів у довгостроковому періоді, проте водночас підтверджує наявність позитивних змін у короткостроковій перспективі.

Отже, можна зробити висновок, що 2024 рік виявився на 48% збитковішим порівняно з 2021 роком, на 95,4% більш прибутковим ніж 2022 рік і на 390,7% перевищив прибутковість 2023 року.

У цілому динаміка прибутку підприємства упродовж досліджуваного періоду має нестабільний, циклічний характер, що не може розглядатися як позитивна тенденція з позицій забезпечення фінансової безпеки. Коливання фінансового результату свідчать про залежність діяльності підприємства від зовнішніх економічних чинників та внутрішніх управлінських рішень, що підвищує рівень фінансових ризиків і ускладнює довгострокове планування.

Важливу роль у комплексній оцінці результативності діяльності підприємства відіграють показники рентабельності, які відображають співвідношення отриманого прибутку з обсягами реалізації продукції, величиною активів, виробничих фондів та власного капіталу. Застосування системи показників рентабельності дає змогу оцінити ефективність використання ресурсного потенціалу підприємства, результативність інвестиційної політики та рівень фінансової віддачі вкладеного капіталу.

Таким чином, аналіз показників прибутковості та рентабельності дозволяє не лише кількісно охарактеризувати фінансові результати діяльності підприємства,

але й виявити проблемні аспекти управління ресурсами, що мають безпосередній вплив на рівень фінансової стійкості та фінансової безпеки підприємства в цілому.

Розраховані значення показників рентабельності наведені у табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Показники рентабельності ТОВ «ЛАНДМАНН» у 2021-2024 рр.

Показник	Умовне позначення	2021	2022	2023	2024
Рентабельність капіталу за чистим прибутком	Ra↑	0,33	0,07	0,03	0,13
Рентабельність власного капіталу	Rв.к.↑	1,68	0,22	0,07	0,27
Рентабельність виробничих фондів	Rв.ф.↑	1,84	0,46	0,18	1,1
Рентабельність реалізованих послуг за прибутком від реалізації	Rq↑	0,106	0,04	0,06	0,065
Рентабельність реалізованих послуг за прибутком від операційної діяльності	Rq оп↑	0,106	0,044	0,036	0,063
Рентабельність реалізованих послуг за чистим прибутком	Rq чист↑	0,073	0,017	0,008	0,042
Період окупності капіталу	Tк↓	3,82	14,86	32,25	9,31
Період окупності власного капіталу	Tвк↓	1,01	5,32	14,23	3,34

На підставі розрахованих показників рентабельності можна стверджувати, що підприємство в цілому демонструє прибутковість і ефективність своєї діяльності.

Рівень показників рентабельності залежить від численних факторів, що відображають різні сторони діяльності підприємства. Завдання фінансового аналізу полягає у кількісній оцінці впливу кожного з цих факторів на рентабельність, тобто визначенні їхнього внеску. Корируючи величину факторів із врахуванням їх взаємозв'язку, можна досягти бажаного рівня прибутковості підприємства.

За період 2021–2024 рр. найнижчі показники рентабельності спостерігались у 2023 році, коли всі без винятку індикатори демонстрували мінімальні значення, а показники окупності капіталу були максимальними. Проте цей період не можна вважати критичним, оскільки всі показники залишалися в позитивній зоні.

Найкращі результати зафіксовано у 2021 році, коли всі показники досягли

максимальних значень.

За 2024 рік рентабельність капіталу за чистим прибутком зросла на 0,1 п. до 13% порівняно з попереднім періодом (у 2021 році цей показник складав 33%, а у 2022 році – 7%), що свідчить про отримання 13% чистого прибутку на одиницю вкладених у активи коштів.

Щодо рентабельності власного капіталу, у 2024 році на одиницю інвестованих коштів припадало лише 0,27 одиниці чистого прибутку, тоді як у 2021 році цей показник становив 1,68 одиниці.

Рентабельність виробничих фондів у порівнянні з попереднім роком зросла на 0,92 п. і склала 1,1 п., що свідчить про достатньо ефективне використання основних фондів, хоча цей показник залишався на 0,74 п. нижче рівня 2021 року.

Рентабельність реалізованих послуг за прибутком від реалізації також демонструє незначне зростання на 0,005 п. порівняно з 2023 роком, але все ще нижче показника 2021 року на 0,043 п.

За звітний період показник рентабельності реалізованих послуг за прибутком від операційної діяльності зріс на 0,027 п., а рентабельність за чистим прибутком збільшилася на 0,034 п. порівняно з 2023 роком.

Щодо періоду окупності власного капіталу спостерігається позитивна тенденція: у 2024 році він становив 3,34 порівняно з 14,23 у 2023 році, що свідчить про підвищення ефективності використання власних коштів. Період окупності всього капіталу також скоротився з 32,25 у 2023 році до 9,31 у 2024 році, що безумовно є позитивним показником для діяльності підприємства.

Ділова активність підприємства відображає рівень інтенсивності його господарської діяльності та проявляється у темпах розвитку, досягненні стратегічних і поточних цілей, раціональному використанні економічного потенціалу, а також у здатності підприємства адаптуватися до змін ринкового середовища й розширювати канали збуту продукції. Саме показники ділової активності дають змогу оцінити, наскільки ефективно підприємство трансформує залучені ресурси у фінансові результати.

Важливість аналізу ділової активності полягає в тому, що швидкість обороту

капіталу безпосередньо впливає на рівень платоспроможності та фінансової стійкості підприємства. Чим швидше здійснюється обіг оборотних коштів, тим менше їх потрібно для забезпечення поточної діяльності, що сприяє зниженню потреби у залученні позикових ресурсів і зменшенню фінансових ризиків.

Прискорення оборотності коштів за незмінних інших умов свідчить про підвищення ефективності виробничо-технічного потенціалу підприємства, оптимізацію управління запасами, дебіторською заборгованістю та грошовими потоками. У сукупності це характеризує здатність підприємства більш результативно використовувати наявні ресурси та забезпечувати стабільний розвиток у довгостроковій перспективі.

Результати розрахунків показників ділової активності наведені у табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Показники ділової активності ТОВ «ЛАНДМАНН» у 2021-2024 рр.

Показник	Умовне позначення	2021	2022	2023	2024
Коефіцієнт обіговості активів	Коа↑	3,57	3,94	3,67	2,5
Фондовіддача	Фo.ф.↑	27,8	24,6	24,7	29,9
Коефіцієнт оборотності запасів	Ко.з.↑	827,5	1164,3	709,5	670,1
Період одного обороту запасів (дн.)	Чз↓	0,44	0,31	0,51	0,54
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Кд.з.↑	22,7	12,06	9,68	7,8
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Кк.з↓	204,12	60,86	59,95	536,1
Період погашення дебіторської заборгованості (дн)	Чд.з.↓	16,07	30,3	38	46,8
Період погашення кредиторської заборгованості (дн)	Чк.з.↓	1,79	6	6,1	0,68
Період операційного циклу (дн)	Чo.ц.↓	16,5	30,5	38,2	47,3

За результатами аналізу фінансових результатів, ефективності діяльності та ділової активності ТОВ «ЛАНДМАНН» можна зробити висновок, що підприємство залишається прибутковим, однак спостерігається циклічність прибутку та зниження показників рентабельності у 2023 році. Позитивні тенденції проявляються у зростанні рентабельності окремих видів діяльності у 2024 році та

скороченні періоду окупності капіталу. Водночас низький рівень ділової активності та сповільнення оборотності активів свідчать про потребу оптимізації управління ресурсами та ефективнішого використання економічного потенціалу підприємства.

Слід відмітити, що умовно кращою можна вважати діяльність ТОВ «ЛАНДМАНН» у 2021–2022 роках, оскільки майже всі фінансові та ефективні показники за цей період були вищими порівняно з наступними роками. У 2023–2024 роках спостерігалось зниження рентабельності та ділової активності, що вказує на необхідність удосконалення управління ресурсами та оптимізації фінансових процесів.

Що стосується обіговості активів, то якщо за станом на 2022 рік можна було говорити про покращення результатів, то станом на 2024 рік спостерігається погіршення. У порівнянні з 2023 роком показник обіговості знизився майже на 32%, і станом на кінець 2024 року з 1 одиниці коштів, інвестованих у активи, підприємство отримує 2,5 одиниці чистої виручки від реалізації. Для порівняння, на кінець 2023 року цей показник становив 3,67, а на кінець 2022 року – 3,94. Це свідчить про зменшення ефективності використання активів у 2024 році.

Спостерігається позитивне явище збільшення фондівіддачі майже на 17% за весь досліджуваний період, що дозволило досягти її максимуму – 29,9. Це означає, що на 1 грошову одиницю вартості основних засобів приходиться 29,9 одиниць чистого доходу, що свідчить про підвищення ефективності використання основних фондів. Водночас, оборотність запасів у 2024 році знижується, що відображає недостатній рівень ефективності управління запасами. Так, період одного обороту запасів станом на 2022 рік становив 0,54 дні, на кінець 2023 року – 0,51 дні, а у 2024 році він скоротився до 0,31 днів. Це свідчить про необхідність більш ретельного планування та контролю за використанням виробничих запасів.

ТОВ «ЛАНДМАНН» має досить високу дебіторську заборгованість за надані послуги. Проте станом на 2024 рік виручка у 7,8 разів перевищує середню дебіторську заборгованість, тоді як у 2023 році цей показник становив 9,68, а максимум за період спостереження припадав на 2021 рік – 22,7. Це свідчить про

збільшення періоду інкасації дебіторської заборгованості: станом на 2024 рік він становив 46,8 днів, тоді як у 2023 році – 38 днів, а у 2021 році – лише 16 днів. Така динаміка вказує на уповільнення надходжень коштів від дебіторів, що може негативно впливати на ліквідність та обіговість коштів підприємства.

Загалом на підприємстві спостерігається негативна тенденція до збільшення тривалості операційного циклу. Станом на 2024 рік він становив 47,3 дні, тоді як у 2023 році – 38,2 дні, а на кінець 2021 року – лише 16,5 днів. Зростання операційного циклу свідчить про уповільнення обігу коштів, що може негативно впливати на ліквідність підприємства та ефективність використання оборотних активів.

За результатами комплексного аналізу фінансового стану, фінансової стійкості, ліквідності, ділової активності та фінансових результатів діяльності підприємства можна зробити висновок, що рівень його фінансової безпеки у 2021–2024 роках характеризується як нестабільний з ознаками підвищених фінансових ризиків.

З одного боку, підприємство демонструє здатність підтримувати поточну платоспроможність, що підтверджується відповідністю основних коефіцієнтів ліквідності нормативним значенням протягом більшості досліджуваного періоду. Наявність достатнього обсягу ліквідних активів забезпечує виконання короткострокових зобов'язань та знижує ризик виникнення кризової неплатоспроможності у короткостроковій перспективі.

З іншого боку, аналіз фінансової стійкості виявив суттєву залежність підприємства від позикових джерел фінансування. Зростання частки позикового капіталу, зниження коефіцієнта фінансової стійкості та недостатня частка стабільних джерел у загальній структурі фінансування свідчать про ослаблення фінансової автономії підприємства та зменшення рівня його захищеності від зовнішніх фінансових загроз.

Негативним чинником фінансової безпеки є також уповільнення оборотності активів і загального капіталу, що призводить до зростання потреби в додаткових фінансових ресурсах і зменшення потенційної прибутковості. Циклічний характер формування прибутку та нестабільна динаміка показників рентабельності

обмежують можливості підприємства щодо самофінансування та накопичення фінансових резервів.

У цілому можна констатувати, що ефективність фінансової безпеки підприємства перебуває на середньому рівні та потребує подальшого вдосконалення. Пріоритетними напрямками її підвищення є оптимізація структури капіталу, зниження залежності від позикових ресурсів, прискорення оборотності активів, стабілізація фінансових результатів та формування достатнього обсягу власних оборотних коштів. Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню фінансової стійкості, зміцненню платоспроможності та забезпеченню належного рівня фінансової безпеки підприємства в довгостроковій перспективі.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ТОВ «ЛАНДМАНН» В УМОВАХ ПІДВИЩЕНОЇ РИЗИКОВАНОСТІ

3.1 Діагностика банкрутства як ефективний напрям управління фінансовою безпекою ТОВ «ЛАНДМАНН»

В умовах нестабільного економічного середовища та зростання фінансових ризиків діагностика ймовірності банкрутства набуває особливої актуальності як один із ключових інструментів управління фінансовою безпекою підприємства. Своєчасне виявлення ознак фінансової неспроможності дає змогу мінімізувати негативні наслідки кризових явищ, запобігти втраті платоспроможності та забезпечити стійкий розвиток товариства з обмеженою відповідальністю.

Діагностика банкрутства полягає у системному аналізі фінансових показників підприємства з метою оцінки рівня ризику втрати платоспроможності та фінансової стабільності у коротко- та середньостроковій перспективі. Вона ґрунтується на використанні комплексу кількісних моделей і коефіцієнтів, що відображають стан ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та прибутковості підприємства. Отримані результати дозволяють своєчасно ідентифікувати загрози фінансовій безпеці та сформулювати адекватні управлінські рішення [9].

З позицій управління фінансовою безпекою діагностика банкрутства виконує превентивну функцію, оскільки спрямована не лише на фіксацію факту фінансових труднощів, а й на раннє виявлення негативних тенденцій, що можуть призвести до кризового стану. Вона забезпечує інформаційну основу для коригування фінансової політики підприємства, оптимізації структури капіталу, підвищення ефективності використання активів і зміцнення платоспроможності [1].

Особливе значення діагностика банкрутства має для підприємств, діяльність яких характеризується зростанням позикового капіталу, уповільненням оборотності активів і нестабільністю фінансових результатів. У таких умовах

використання моделей прогнозування банкрутства дозволяє об'єктивно оцінити рівень фінансових ризиків та визначити межу допустимого фінансового навантаження без втрати економічної стійкості.

Проблематика прогнозування неплатоспроможності підприємств традиційно перебуває у фокусі уваги як науковців, так і практиків у сфері бізнес-консалтингу. У зв'язку з цим у науково-економічній літературі сформувалися як теоретичні підходи до оцінювання ризику банкрутства, так і прикладні методики, орієнтовані на практичне використання в процесі фінансового управління.

Станом на сьогодні у наукових дослідженнях налічується понад сотню праць, присвячених проблемі прогнозування банкрутства підприємств. Водночас переважна більшість відомих методик і моделей була розроблена та апробована в країнах з розвинутою ринковою економікою, насамперед у США. У зв'язку з цим питання адаптації та практичної придатності зазначених підходів до умов функціонування українських підприємств залишається дискусійним і потребує додаткових досліджень [21].

Крім того, узагальнення накопиченого практичного досвіду свідчить, що більшість моделей прогнозування банкрутства побудовані на системі фінансових коефіцієнтів, кожному з яких надається певна вагомість. При цьому склад показників, включених до конкретної моделі, формується або на основі результатів статистичного аналізу, або шляхом залучення експертних оцінок, що відображають професійне судження фахівців.

Отже, діагностика банкрутства є ефективним напрямом управління фінансовою безпекою ТОВ «ЛАНДМАНН», оскільки сприяє своєчасному виявленню кризових симптомів, підвищує обґрунтованість управлінських рішень та створює передумови для забезпечення стабільного функціонування і розвитку підприємства в умовах зростаючої невизначеності зовнішнього середовища.

Головна мета проведення діагностики полягає у всебічній оцінці результатів господарської діяльності підприємства за останні чотири періоди, визначенні чинників, які сприяли або негативно вплинули на фінансові результати, а також у прийнятті рішення щодо його платоспроможності чи неплатоспроможності.

Дослідження, проведені за допомогою мультиплікативного дискримінантного аналізу для встановлення зв'язку між показниками фінансового стану та майбутньою долею підприємств, дозволили побудувати регресійні рівняння для прогнозування ймовірності банкрутства [40].

1. Модель Альтмана (1968 р.), відома також як «розрахунок Z-показника», є інтегральним показником оцінки рівня загрози банкрутства [3]. Формула розрахунку:

$$Z = 1,2A + 1,4B + 3,3C + 0,6D + 1,0E \quad (3.1)$$

Модель Альтмана — це п'ятифакторна дискримінантна модель, де інтегральний Z-показник розраховується як комбінація п'яти фінансових коефіцієнтів підприємства:

A – робочий капітал / загальна вартість активів;

B – чистий прибуток / загальна вартість активів;

C – чистий дохід / загальна вартість активів;

D – ринкова капіталізація компанії / сума заборгованості;

E – обсяг продажу / загальна вартість активів.

Коефіцієнти ваги для кожного фактору визначаються статистично і дозволяють отримати інтегральну оцінку фінансового стану підприємства та ймовірності його банкрутства.

$$2021 \text{ рік: } Z = 1,2 \times 0,79 + 1,4 \times 0,26 + 3,3 \times 3,57 + 0,6 \times 0,36 + 1 \times 4,28 = 17,6$$

$$2022 \text{ рік: } Z = 1,2 \times 0,77 + 1,4 \times 0,067 + 3,3 \times 3,93 + 0,6 \times 0,56 + 1 \times 4,72 = 19,08$$

$$2023 \text{ рік: } Z = 1,2 \times 0,77 + 1,4 \times 0,031 + 3,3 \times 3,68 + 0,6 \times 0,79 + 1 \times 4,42 = 18,04$$

$$2024 \text{ рік: } Z = 1,2 \times 0,8 + 1,4 \times 0,1 + 3,3 \times 2,5 + 0,6 \times 0,56 + 1 \times 2,99 = 12,67$$

Значення показника «Z» так пов'язане з імовірністю банкрутства:

- 1) $Z \leq 1,8$ - дуже висока;
- 2) $1,81 \leq Z \leq 2,70$ - висока;
- 3) $2,71 \leq Z \leq 2,99$ - можлива;
- 4) $Z \geq 3,00$ - дуже низька.

Так, саме так. Модель Альтмана (Z-показник) при застосуванні до

промислових компаній у США демонструвала точність прогнозування банкрутства на рівні близько 95% за два роки до можливого банкрутства.

Водночас слід враховувати, що для підприємств в інших країнах, зокрема в Україні, точність може бути нижчою через різницю в облікових стандартах, структурі капіталу та економічних умовах.

Таким чином, ймовірність банкрутства підприємства оцінюється як низька.

2. Модель Спрінгейта застосовується для оцінки фінансової стійкості підприємства та прогнозування ризику неплатоспроможності. Показник моделі розраховується за формулою:

$$Z = 1,03A + 3,07B + 0,66C + 0,4D \quad (3.2)$$

A - відношення робочого капіталу до загальної вартості активів;

B - співвідношення прибутку до сплати податків та процентів до загальної вартості активів;

C - відношення прибутку до сплати податків до короткострокових зобов'язань;

D - частка обсягу продажу у загальній вартості активів.

$$2021 \text{ рік: } Z = 1,03 \times 0,79 + 3,07 \times 0,375 + 0,66 \times 0,51 + 0,4 \times 3,57 = 3,74$$

$$2022 \text{ рік: } Z = 1,03 \times 0,77 + 3,07 \times 0,12 + 0,66 \times 0,19 + 0,4 \times 3,93 = 2,88$$

$$2023 \text{ рік: } Z = 1,03 \times 0,77 + 3,07 \times 0,094 + 0,66 \times 0,169 + 0,4 \times 3,68 = 2,67$$

$$2024 \text{ рік: } Z = 1,03 \times 0,86 + 3,07 \times 0,16 + 0,66 \times 0,25 + 0,4 \times 2,5 = 2,53$$

За моделлю Спрінгейта точність прогнозування банкрутства оцінюється приблизно на 92%, проте з часом цей показник може знижуватися.

Якщо значення Z-показника менше 0,862, підприємство вважається потенційно банкрутом.

Виходячи з отриманих розрахунків, ймовірність банкрутства підприємства за цією моделлю залишається вкрай низькою.

3. Універсальна дискримінантна функція розраховується за такою формулою:

$$Z = 1,5X_1 + 0,08X_2 + 10X_3 + 5X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6 \quad (3.3)$$

де: X_1 - cash-flow / зобов'язання;

X_2 - валюта балансу / зобов'язання;

X_3 - прибуток / валюта балансу;

X_4 - прибуток / виручка від реалізації;

X_5 - виробничі запаси / виручка від реалізації;

X_6 - оборотність основного капіталу (виручка від реалізації / валюта балансу).

$$2021 \text{ р.: } Z = 1,5 \times 0,42 + 0,08 \times 1,36 + 10 \times 0,26 + 5 \times 0,073 + 0,3 \times 0,00075 + 0,1 \times 3,57 = 4,05$$

$$2022 \text{ р.: } Z = 1,5 \times 0,18 + 0,08 \times 1,55 + 10 \times 0,067 + 5 \times 0,017 + 0,3 \times 0,00079 + 0,1 \times 3,93 = 1,53$$

$$2023 \text{ р.: } Z = 1,5 \times 0,13 + 0,08 \times 1,79 + 10 \times 0,031 + 5 \times 0,0084 + 0,3 \times 0,0014 + 0,1 \times 4,42 = 1,51$$

$$2024 \text{ р.: } Z = 1,5 \times 0,21 + 0,08 \times 1,55 + 10 \times 0,1 + 5 \times 0,042 + 0,3 \times 0,001 + 0,1 \times 2,5 = 1$$

Здобуті значення Z -показника можна інтерпретувати так:

$Z > 2$ - підприємство вважається фінансово стійким, і йому не загрожує банкрутство;

$1 < Z < 2$ - фінансова рівновага (фінансова стійкість) підприємства порушена, але за умови переходу на антикризове управління банкрутство йому не загрожує;

$0 < Z < 1$ - підприємству загрожує банкрутство, якщо воно не здійснить санаційних заходів;

$Z < 0$ - підприємство є напівбанкрутом.

4. Модель Романа Ліса. Визначаємо за формулою:

$$Z = 0,063X_1 + 0,092X_2 + 0,057X_3 + 0,001X_4 \quad (3.4)$$

де, X_1 - оборотний капітал /активи;

X_2 - операційний прибуток/сума активів;

X_3 - нерозподілений прибуток/суму активів;

X_4 - власний капітал /позиковий капітал.

$$2021 \text{ рік: } Z = 0,063 \times 0,8 + 0,092 \times 0,38 + 0,057 \times 0,24 + 0,001 \times 0,36 = 0,099$$

$$2022 \text{ рік: } Z = 0,063 \times 0,77 + 0,092 \times 0,17 + 0,057 \times 0,28 + 0,001 \times 0,56 = 0,081$$

$$2023 \text{ рік: } Z = 0,063 \times 0,77 + 0,092 \times 0,13 + 0,057 \times 0,36 + 0,001 \times 0,79 = 0,082$$

$$2024 \text{ рік: } Z = 0,063 \times 0,86 + 0,092 \times 0,16 + 0,057 \times 0,3 + 0,001 \times 0,56 = 0,085$$

Граничне значення для цієї моделі $Z_{л}=0,037$. При $Z_{л} > 0,037$ - підприємство має довгострокові перспективи, при $Z_{л} < 0,037$ - є ймовірність банкрутства.

Таким чином, за показником Романа Ліса підприємство має добрі довгострокові перспективи.

5. Модель Тафлера. Визначаємо за формулою:

$$Z = 0,53X_1 + 0,13X_2 + 0,18X_3 + 0,16X_4 \quad (3.5)$$

де, X_1 - операційний прибуток /короткострокові зобов'язання;

X_2 - оборотний капітал / позиковий капітал;

X_3 - короткострокові зобов'язання /суму активів;

X_4 - виручка/ суму активів.

Якщо розрахункове значення Z перевищує 0,3, це свідчить про стабільні довгострокові перспективи підприємства. У разі, якщо Z менше 0,2, існує висока ймовірність настання банкрутства.

$$2021 \text{ рік: } Z = 0,53 \times 0,515 + 0,13 \times 1,08 + 0,18 \times 0,73 + 0,16 \times 3,57 = 1,11$$

$$2022 \text{ рік: } Z = 0,53 \times 0,27 + 0,13 \times 1,2 + 0,18 \times 0,64 + 0,16 \times 3,93 = 1,03$$

$$2023 \text{ рік: } Z = 0,53 \times 0,24 + 0,13 \times 1,38 + 0,18 \times 0,56 + 0,16 \times 3,68 = 0,99$$

$$2024 \text{ рік: } Z = 0,53 \times 0,25 + 0,13 \times 1,35 + 0,18 \times 0,64 + 0,16 \times 2,5 = 0,82$$

Тест Тафлера підтверджує позитивний фінансовий стан підприємства.

6. Універсальна дискримінантна функція за методикою О.О. Терещенка розраховується за формулою:

$$Z = 1,5X_1 + 0,08X_2 + 10X_3 + 5X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6 \quad (3.6)$$

де, X_1 - кошти / зобов'язання;

X_2 - валюта балансу/ зобов'язання;

X_3 - прибуток / валюта балансу;

X_4 - прибуток / виручка від реалізації;

X_5 - виробничі запаси / виручка від реалізації;

X_6 - оборотність основного капіталу / валюта балансу

Якщо:

1) $Z > 2$ підприємству банкрутство не загрожує;

2) $1 < Z < 2$ фінансова стійкість підприємства порушена;

3) $0 < Z < 1$ існує загроза банкрутства при відсутності заходів щодо санації;

4) $0 < Z$ підприємство вже майже збанкрутіло.

$$2021 \text{ р.: } Z = 1,5 \times 0,62 + 0,08 \times 1,36 + 10 \times 0,26 + 5 \times 0,073 + 0,3 \times 0,00075 + 0,1 \times 17,67 = 5,75$$

$$2022 \text{ р.: } Z = 1,5 \times 0,52 + 0,08 \times 1,56 + 10 \times 0,067 + 5 \times 0,017 + 0,3 \times 0,0007 + 0,1 \times 17,23 = 3,37$$

$$2023 \text{ р.: } Z = 1,5 \times 0,7 + 0,08 \times 1,79 + 10 \times 0,03 + 5 \times 0,0084 + 0,3 \times 0,0014 + 0,1 \times 16,34 = 3,17$$

$$2024 \text{ р.: } Z = 1,5 \times 0,6 + 0,08 \times 1,55 + 10 \times 0,1 + 5 \times 0,043 + 0,3 \times 0,001 + 0,1 \times 18,39 = 3,17$$

Розрахунки за дискримінантною функцією О.О. Терещенка ще раз свідчать про відсутність загрози банкрутства для підприємства.

7. Модель прогнозування ризику банкрутства визначається за формулою:

$$R = 8,38K_1 + K_2 + 0,054K_3 + 0,63K_4 \quad (3.7)$$

де, K_1 - оборотний капітал / активи;

K_2 - чистий прибуток / власний капітал;

K_3 - виручка від реалізації / активи;

K_4 - чистий прибуток / валюта балансу.

Результати оцінки ймовірності банкрутства наведені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Загальна оцінка ймовірності банкрутства підприємства

Значення (R)	Ймовірність банкрутства, %
Менше 0	Максимальне (90-100)
0-0,18	Висока (60-80)
0,18-0,32	Середня (35-50)
0,32-0,42	Низька (15-20)
Більше 0,42	Мінімальна (до10)

$$2021 \text{ рік: } R = 8,38 \times 0,8 + 0,98 + 0,054 \times 3,57 + 0,63 \times 0,26 = 8,03$$

$$2022 \text{ рік: } R = 8,38 \times 0,77 + 0,19 + 0,054 \times 3,94 + 0,63 \times 0,067 = 6,89$$

$$2023 \text{ рік: } R = 8,38 \times 0,77 + 0,07 + 0,054 \times 3,69 + 0,63 \times 0,031 = 6,73$$

$$2024 \text{ рік: } R = 8,38 \times 0,86 + 0,23 + 0,054 \times 2,5 + 0,63 \times 0,1 = 7,63$$

Ймовірність банкрутства мінімальна.

8. Показник діагностики платоспроможності Конана і Гольдера. Визначаємо за формулою:

$$Z = 0,16X_1 - 0,22X_2 + 0,87X_3 + 0,1X_4 - 0,24X_5 \quad (3.8)$$

де, X_1 - дебіторська заборгованість та кошти/активи;

X_2 - постійний капітал/ пасиви;

X_3 - фінансові витрати/виручка від реалізації;

X_4 - витрати на персонал /додана вартість;

X_5 - валовий прибуток/залучений капітал.

$$2021 \text{ рік: } Z = 0,16 \times 0,73 - 0,22 \times 0,27 + 0,87 \times 0 + 0,1 \times 3,063 - 0,24 \times 0,83 = 0,16$$

$$2022 \text{ рік: } Z = 0,16 \times 0,71 - 0,22 \times 0,36 + 0,87 \times 0 + 0,1 \times 3,23 - 0,24 \times 0,94 = 0,13$$

$$2023 \text{ рік: } Z = 0,16 \times 0,71 - 0,22 \times 0,44 + 0,87 \times 0 + 0,1 \times 3,34 - 0,24 \times 1,1 = 0,087$$

$$2024 \text{ рік: } Z = 0,16 \times 0,8 - 0,22 \times 0,36 + 0,87 \times 0 + 0,1 \times 3,25 - 0,24 \times 0,7 = 0,2$$

Вказані рівняння були отримані шляхом кореляційного аналізу статистичної вибірки, що охоплює 95 малих та середніх промислових підприємств.

У табл. 3.2 наведено ймовірність затримки платежів для різних значень Z .

Таблиця 3.2

Вірогідність затримки платежів для різних значень Z

Значення Z	0,480	0,210	0,002	-0,026	-0,068	-0,087	-0,107	-0,131	-0,164
Вірогідність затримки платежів, %	100	90	80	70	50	40	30	20	10

За даними цього показника ймовірність затримки платежів для ТОВ «ЛАНДМАНН» становила: у 2021 році – 87%, у 2022 році – 86%, у 2023 році – 84%, а за 2024 рік показник зріс до 89%. Водночас слід зазначити, що вітчизняна практика аналізу фінансового стану не застосовує цей показник, оскільки він не враховує особливості української економіки та не відображає об'єктивну ситуацію на підприємстві.

9. Модель Фультнера. Визначаємо за формулою :

$$H = 5,528V_1 + 0,212V_2 + 0,073V_3 + 1,270V_4 + 0,120V_5 + 2,335V_6 + 0,575V_7 + 1,083V_8 + 0,894V_9 - 6,075 \quad (3.9)$$

де, V_1 - нерозподілений прибуток минулих років / активи;

V_2 - виручка від реалізації/ активи;

V_3 – прибуток до сплати податків / активи;

V_4 – грошовий потік / зобов'язання;

V_5 - зобов'язання / активи;

V_6 - пасиви/ активи;

V_7 - log матеріальні активи;

V_8 - оборотний капітал / зобов'язання;

V_9 - log прибуток до сплати податків / сплачений процент.

$$\begin{aligned} 2021 \text{ рік: } R &= 5,528 \times 0,24 + 0,212 \times 3,57 + 0,073 \times 0,26 + 1,27 \times 0,42 + 0,12 \times 0,73 + \\ &+ 2,335 \times 1 + 0,575 \times 0,62 + 1,083 \times 1,09 + 0,894 \times 0 - 6,075 = 0,51 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} 2022 \text{ рік: } R &= 5,528 \times 0,28 + 0,212 \times 3,94 + 0,073 \times 0,07 + 1,27 \times 0,18 + 0,12 \times 0,64 + \\ &+ 2,335 \times 1 + 0,575 \times 0,7 + 1,083 \times 1,2 + 0,894 \times 0 - 6,075 = 0,65 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} 2023 \text{ рік: } R &= 5,528 \times 0,36 + 0,212 \times 3,69 + 0,073 \times 0,031 + 1,27 \times 0,13 + 0,12 \times 0,56 + \\ &+ 2,335 \times 1 + 0,575 \times 0,84 + 1,083 \times 1,38 + 0,894 \times 0 - 6,075 = 1,23 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} 2024 \text{ рік: } R &= 5,528 \times 0,3 + 0,212 \times 2,5 + 0,073 \times 0,1 + 1,27 \times 0,22 + 0,12 \times 0,64 + \\ &+ 2,335 \times 1 + 0,575 \times 0,7 + 1,083 \times 1,35 + 0,894 \times 0 - 6,075 = 0,66 \end{aligned}$$

За результатами моделі можна отримати наступний прогноз:

- 1) втрата платоспроможності неминуча при $H < 0$;
- 2) при $H > 0$ компанія функціонує нормально.

На основі проведених розрахунків можна дійти висновку, що протягом досліджуваного періоду ТОВ «ЛАНДМАНН» залишалось платоспроможним і не було під загрозою втрати фінансової стійкості.

10. Метод рейтингової оцінки фінансового стану підприємства. Оцінку здійснюємо за формулою 3.10:

$$R = 2K_0 + 0,1K_{пл} + 0,08K_i + 0,45K_m + K_{пр} \quad (3.10)$$

де, K_0 - коефіцієнт забезпеченості власними коштами, ($K_0 \geq 0,1$);

$K_{пл}$ - коефіцієнт поточної ліквідності ($K_{пл} \geq 2$);

K_i - інтенсивність обігу капіталу, що характеризує обсяг реалізованої продукції, що припадає на одну грошову одиницю коштів, вкладених в діяльність підприємства ($K_i \geq 2,5$);

K_m - коефіцієнт менеджменту, характеризується відношенням прибутку від реалізації до величини виручки від реалізації ($K_m \geq r + 1/r$), де r -облікова ставка НБУ;

$K_{пр}$ - рентабельність власного капіталу – відношення балансового прибутку до власного капіталу ($K_{пр} \geq 0,2$).

$$2021 \text{ рік: } R = 2 \times 23,73 + 0,1 \times 1,08 + 0,008 \times 13,41 + 0,45 \times 0,17 + 1,68 = 49,44$$

$$2022 \text{ рік: } R = 2 \times 41,6 + 0,1 \times 1,2 + 0,008 \times 11 + 0,45 \times 0,15 + 0,22 = 83,69$$

$$2023 \text{ рік: } R = 2 \times 42,71 + 0,1 \times 1,38 + 0,008 \times 8,36 + 0,45 \times 0,17 + 0,07 = 85,77$$

$$2024 \text{ рік: } R = 2 \times 87,6 + 0,1 \times 1,34 + 0,008 \times 6,96 + 0,45 \times 0,18 + 0,27 = 175,74$$

Якщо рейтинговий показник RRR для підприємства перевищує 1, це свідчить про задовільний фінансовий стан. Значення RRR менше 1 свідчить про наявність проблем і незадовільний стан підприємства.

11. Коефіцієнт Бівера застосовується для виявлення дисбалансу у структурі балансу підприємства. Його розрахунок здійснюється як відношення різниці між чистим прибутком та сумою нарахованих довгострокових і поточних зобов'язань:

$$2021 \text{ рік: } K_{\sigma} = \frac{405,9 - 75,5}{1139,1} = 0,29 \qquad 2023 \text{ рік: } K_{\sigma} = \frac{43 - 57}{775} = -0,018$$

$$2022 \text{ рік: } K_{\sigma} = \frac{108 - 76}{1030} = 0,031 \qquad 2024 \text{ рік: } K_{\sigma} = \frac{211 - 60}{1260} = 0,12$$

Незадовільна структура балансу спостерігається у підприємства, якщо протягом тривалого періоду (1–1,5 роки) коефіцієнт Бівера не перевищує 0,2. Це свідчить про небажане скорочення частки прибутку, спрямованого на розвиток виробництва. У такій ситуації баланс стає дисбалансованим, підприємство змушене працювати за рахунок позикових коштів, а коефіцієнт забезпечення власними засобами знижується нижче 0,1.

У табл. 3.3 наведено узагальнені результати розрахунку показників ймовірності банкрутства ТОВ «ЛАНДМАНН».

Таблиця 3.3

Показники ймовірності банкрутства ТОВ «ЛАНДМАНН»

Показник	Вимоги до показників	2021	2022	2023	2024
1	2	3	4	5	6
Модель Альтмана	$Z \geq 3,00$	17,6	19,08	18,04	12,67
Модель Спрінгейта	$Z > 0,862$	3,74	2,88	2,67	2,53
Універсальна дискримінантна функція	$Z > 2$	4,05	1,53	1,51	1
Модель Романа Ліса	$Z_L > 0,037$	0,099	0,081	0,082	0,085
Модель Тафлера	$Z > 0,3$	1,11	1,03	0,99	0,82

Продовження табл. 3.3

1	2	3	4	5	6
Універсальна дискримінантна функція О.О.Терещенко	$Z > 2$	5,75	3,37	3,17	3,17
Модель прогнозу ризику банкрутства	$R > 0,42$	8,03	6,89	6,73	7,63
Показник діагностики платоспроможності Конана і Гольдера	$Z < -0,164$	0,16	0,13	0,087	0,2
Модель Фульмера	$H > 0$	0,51	0,65	1,23	0,66
Метод рейтингової оцінки фінансового стану підприємства	$R > 1$	49,44	83,69	85,77	175,74
Коефіцієнт Бівера	$Kб > 0,2$	0,29	0,031	-0,018	0,12

Аналіз даних з табл. 3.3 показує, що коефіцієнт Бівера свідчить про незадовільну структуру балансу підприємства. Протягом досліджуваного періоду (2021–2024 рр.) нормативні вимоги виконувалися лише у 2021 році, коли показник становив 0,29. У 2022–2023 роках спостерігалось різке зниження до $-0,018$, а в 2024 році коефіцієнт зріс до 0,12, що все ж залишалось нижче нормативного значення.

Що стосується показника платоспроможності за методикою Конана і Гольдера, то ймовірність затримки платежів у цей період коливалася в межах 84–89%.

За результатами проведених розрахунків можна зробити висновок, що підприємство функціонує стабільно, і ймовірність його банкрутства протягом аналізованого періоду була низькою. Це підтверджується тим, що з 11 проведених оцінок ймовірності банкрутства, 8 відповідали нормативним вимогам упродовж всього періоду дослідження.

Однак слід звернути увагу на результати універсальної дискримінантної функції, яка характеризується більш суворими критеріями та вважається більш достовірною. Спостерігається тенденція до зниження цього показника, що свідчить про порушення фінансової рівноваги підприємства. Це означає, що для підтримки стабільності та запобігання потенційним ризикам підприємству доцільно вживати антикризових заходів.

3.2 Посилення фінансової стійкості ТОВ «ЛАНДМАНН» шляхом підвищення ефективності управління оборотними активами

Фінансова стійкість підприємства значною мірою визначається здатністю ефективно формувати, розміщувати та використовувати оборотні активи. Саме оборотні активи забезпечують безперервність операційного процесу, своєчасне виконання поточних зобов'язань і підтримання платоспроможності. За результатами проведеного аналізу встановлено, що для ТОВ «ЛАНДМАНН» характерними є уповільнення оборотності поточних активів, зростання тривалості операційного циклу та підвищення залежності від позикових джерел фінансування, що негативно впливає на рівень фінансової безпеки підприємства [4].

Одним із ключових напрямів зміцнення фінансової стійкості ТОВ «ЛАНДМАНН» є оптимізація структури оборотних активів. Надмірна концентрація коштів у дебіторській заборгованості та грошових ресурсах за умов зниження швидкості їх обороту свідчить про неефективний розподіл фінансових ресурсів. У цьому контексті доцільним є впровадження політики активного управління дебіторською заборгованістю, що передбачає скорочення термінів розрахунків із контрагентами, посилення контролю за простроченими платежами та використання інструментів договірної стимулювання своєчасної оплати.

Важливим резервом підвищення фінансової стійкості є прискорення оборотності запасів. Незважаючи на незначну частку матеріальних оборотних коштів у загальній структурі активів підприємства, навіть мінімальні затримки у їх обігу призводять до додаткового відволікання фінансових ресурсів. Раціоналізація обсягів запасів, впровадження елементів логістичного планування та використання сучасних методів нормування дозволять скоротити потребу в додатковому фінансуванні та зменшити фінансове навантаження на підприємство.

Підвищення ефективності управління грошовими коштами також відіграє суттєву роль у зміцненні фінансової стійкості. Надлишкові залишки грошових ресурсів, з одного боку, знижують ризик втрати платоспроможності, проте, з іншого — свідчать про втрату потенційного доходу. Тому доцільним є формування

оптимального рівня грошових коштів, достатнього для покриття поточних зобов'язань, із одночасним спрямуванням вільних ресурсів на погашення дорогих позикових коштів або фінансування операційної діяльності.

Комплексне підвищення ефективності управління оборотними активами сприятиме скороченню тривалості операційного та фінансового циклів підприємства, зменшенню потреби у залученні зовнішніх джерел фінансування та зниженню ризику фінансової нестійкості. У результаті реалізації запропонованих заходів ТОВ «ЛАНДМАНН» зможе підвищити рівень фінансової автономії, забезпечити стабільність грошових потоків і посилити власну фінансову безпеку в довгостроковій перспективі.

Принципові аспекти сучасної концепції управління оборотними коштами включають:

- чітке визначення керівництвом стратегічних цілей підприємства та його позиції на ринку товарів чи послуг;
- формування у працівників розуміння принципів маркетингу та логістики, широке залучення фахівців, які здійснюють управлінські функції та керують структурними підрозділами (центрами відповідальності), у процесі постачання та збуту; регулярне підвищення кваліфікації персоналу та стимулювання їхньої діяльності на користь розвитку підприємства;
- використання даних плану діяльності для визначення планової потреби в оборотних коштах, зокрема для створення матеріально-виробничих запасів, формування залишків незавершеного виробництва, запасів готової продукції та проведення розрахунків з дебіторами;
- застосування укрупнених методів розрахунку потреби в оборотних коштах за двома незалежними моделями: на основі наявних активів та джерел їхнього фінансування (пасивів), з подальшою деталізацією по окремих елементах;
- доцільне використання кредитних ресурсів у господарській діяльності, що дозволяє зменшити потребу в передоплаті та збільшити обсяг реалізації послуг;
- активізацію роботи з дебіторською заборгованістю, оцінку ризику неплатоспроможності клієнтів та застосування механізмів стягнення боргів,

включаючи факторинг;

- суворе дотримання фінансової дисципліни та контроль за станом виданих і отриманих авансів [25].

Будь-які зміни у структурі оборотних коштів безпосередньо впливають на ліквідність і платоспроможність підприємства. Одним із ключових елементів оборотних коштів є матеріальні запаси. Витрати на їхнє зберігання пов'язані не лише зі складськими витратами, а й із ризиком псування або старіння матеріалів, а також з альтернативною вартістю капіталу, тобто з потенційним прибутком, який міг би бути отриманий при іншому способі вкладення коштів.

Для ефективного управління запасами доцільно:

- визначати загальну потребу у матеріально-виробничих запасах на плановий період (рік, квартал);

- регулярно уточнювати економічно обґрунтований обсяг замовлення (EOQ) та оптимальні моменти постачання сировини і матеріалів;

- періодично порівнювати витрати на замовлення та зберігання запасів;

- здійснювати контроль умов зберігання запасів;

- впроваджувати продуману систему складського обліку.

Іншим важливим елементом оборотних коштів є дебіторська заборгованість. Після продажу продукції іншому підприємству оплата часто не відбувається одразу. Неоплачені рахунки за поставлені товари або послуги становлять значну частину дебіторської заборгованості.

В умовах інфляції будь-яка відстрочка платежу зменшує реальну вартість отриманих коштів за реалізовану продукцію або послуги. Тому виникає необхідність оцінювати доцільність надання знижки при достроковій оплаті. Методика аналізу представлена у табл. 3.4.

Для ТОВ «ЛАНДМАНН» річна виручка від реалізації за даними за 2023 рік становить 6 630 млн. грн. Відомо, що 95% цієї суми (6 298,5 млн. грн) отримано з відстрочкою платежу, тобто з формуванням дебіторської заборгованості. Середній термін погашення дебіторської заборгованості в аналізованому році склав 96,5 днів. В умовах інфляції на рівні 15% через затримку отримання платежу

підприємство реально отримує лише 87% від договірної вартості ($1 / 1,15 \cdot 100$). Тобто за середнього строку повернення дебіторської заборгованості в 96,5 дні підприємство втрачає близько 130,43 грн з кожної тисячі гривень реалізованої продукції.

Таблиця 3.4

Способи розрахунку з покупцями та замовниками на ТОВ «ЛАНДМАНН»

Показник	Варіант 1 (за умови надання знижки 4%)	Варіант 2 (строк сплати 24-34 дня)	Відхилення
1. Індекс цін	1,085	1,15	0,065
2. Коефіцієнт падіння споживчої спроможності грошей	0,92	0,87	-0,05
3. Втрати від інфляції з кожної тисячі гривень договірної ціни, грн.	78,34	130,43	52,09
4. Втрати від надання 4% знижки з кожної тисячі гривень	40,00	-	-40,00
5. Результат політики надання знижки з ціни при зниженні періоду сплати (р.3 + р.4)	118,34	130,43	12,09

Таким чином, з річної виручки, отриманої на умовах відстроченої оплати, підприємство реально отримало лише 5 479,7 млн. грн ($6\,298,5 \times 0,87$). Відповідно, втрати через інфляцію склали 818,8 млн. грн ($6\,298,5 - 5\,479,7$). У такій ситуації для зменшення фінансових втрат підприємству доцільно розглянути можливість надання знижки на договірну вартість у разі дострокової оплати за договором.

Згідно з даними табл. 3.4, надання знижки у розмірі 4% від договірної ціни при скороченні строку оплати дозволяє підприємству зменшити втрати від інфляції на 12,09 грн. із кожної тисячі гривень договірної вартості.

Втрати підприємства пов'язані не лише з інфляційним знеціненням коштів через несвочасну оплату з боку покупців, а й із втратою потенційної вигоди від можливого використання тимчасово вільних грошових ресурсів.

Оборотний капітал підприємства може зростати за рахунок різних джерел:

частини прибутку, спрямованої на реінвестування, внесків додаткового капіталу від власників, залучення короткострокових кредитів і позик, а також за рахунок відстрочення поточних зобов'язань.

Визначення джерел фінансування оборотних коштів є ключовим етапом управління ними, оскільки від цього залежить політика фінансування на підприємстві та оптимальна структура використання різних джерел.

Різноманіття форм та умов залучення банківських кредитів зумовлює потребу у системному та ефективному управлінні цим процесом. У такому випадку мета та стратегія використання позикового капіталу формуються з урахуванням специфіки банківського кредитування, а при необхідності цей напрямок виділяється як окремий компонент фінансової політики підприємства.

У діяльності ТОВ «ЛАНДМАНН» постійне зростання дебіторської заборгованості та затримки розрахунків покупцями можуть призвести до серйозних фінансових ускладнень. Хоча надання товарних кредитів спричиняє відволікання коштів з обігу та сповільнює розвиток підприємства, багато партнерів наполягають на роботі з відстрочкою платежу, і втратити налагоджені ділові зв'язки небажано. В умовах обмеженої кількості вільних коштів підприємства часто змушені звертатися до банків за кредитами, проте отримана сума зазвичай є недостатньою, адже основні засоби обмежені, а оборотні активи вже максимально задіяні. У таких випадках ефективним рішенням є застосування факторингу, який дозволяє оптимізувати грошові потоки та підвищити фінансову стійкість підприємства.

Факторинг (від англійського *factor* — посередник, маклер) — це фінансова операція, яка передбачає, що банк або фактор купує у постачальника (продавця) право вимоги до дебіторської заборгованості його покупців за поставлені товари, виконані роботи чи надані послуги. При цьому банк приймає на себе ризик виконання таких зобов'язань та здійснює контроль за надходженням платежів [48].

Хоча факторинг іноді порівнюють із банківським кредитом, ці фінансові інструменти мають різні цілі. Дострокові платежі, отримані в рамках факторингового обслуговування, здебільшого використовуються підприємствами

для фінансування поточної діяльності та поповнення оборотних коштів. На відміну від цього, банківські кредити зазвичай застосовуються як джерело інвестиційного або інноваційного фінансування. Порівняльна характеристика факторингу та банківського кредиту наведена в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

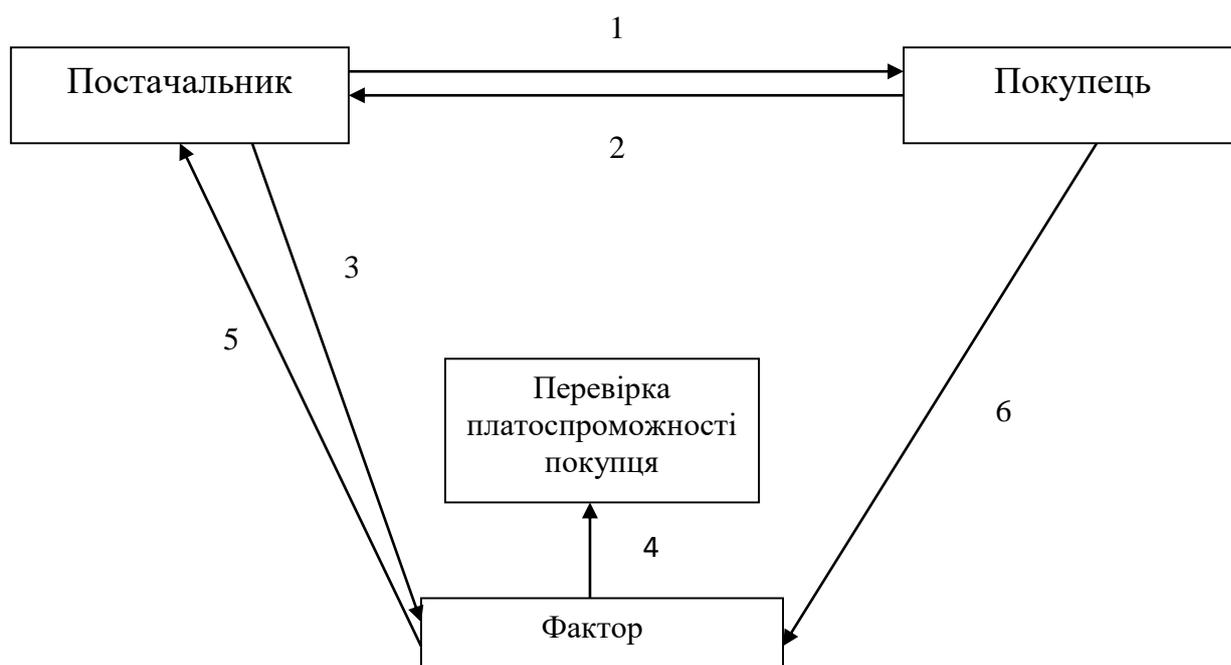
Порівняння банківських продуктів

Факторинг	Кредит
Факторингове фінансування погашається з грошей, що надходять від дебіторів клієнта	Кредит повертається Банкові позичальником
Факторингове фінансування виплачується на термін фактичної відстрочки платежу (до 90 днів)	Кредит видається на фіксований термін, як правило, до 1 року
Факторингове фінансування виплачується в день постачання товару	Кредит виплачується в обумовлений кредитним договором день
При факторингу перехід компанії на розрахунково-касове обслуговування в Банк не потрібен	Кредит передбачає перехід позичальника на розрахунково-касове обслуговування в Банк
Для факторингового фінансування ніякого забезпечення не потрібно	Кредит, як правило, видається під заставу і передбачає обороти по розрахунковому рахунку, адекватні сумі позики
Розмір фактичного фінансування не обмежений і може безмежно збільшуватися в міру росту обсягу продажів клієнта	Кредит видається на заздалегідь обумовлену суму
Факторингове фінансування виплачується автоматично при наданні накладної і рахунка-фактури	Для одержання кредиту необхідно оформляти величезну кількість документів.
Факторингове фінансування продовжується безстрокове	Погашення кредиту не гарантує одержання нового
Факторингове фінансування супроводжується сервісом, що містить у собі: управління дебіторською заборгованістю, покриття ризиків, зв'язаних з постачаннями на умовах відстрочки платежу, консалтинг і багато чого іншого	При кредитуванні крім надання засобів клієнтові Банк не робить позичальникові яких-небудь додаткових послуг

Факторинг має низку переваг у порівнянні з традиційним банківським

кредитом. При факторинговому обслуговуванні не вимагається надання застави та оформлення великої кількості документів — достатньо лише повідомити покупців про зміну реквізитів для сплати за поставки. На відміну від кредиту, де повне повернення позикових коштів є обов'язковим і вимагає від постачальника акумулювання відповідної суми, у факторингу кошти повертаються безпосередньо від покупців. Сума кредиту встановлюється заздалегідь, тоді як обсяг фінансування за факторинговою схемою може змінюватися у міру збільшення обсягів продажів. Таким чином, постачальник отримує необхідні кошти в потрібному обсязі та на відповідний термін. Крім того, на відміну від кредиту, де нове фінансування не гарантоване після погашення попереднього, факторингове обслуговування забезпечує постійний доступ до фінансування за умови регулярної реалізації продукції або послуг [56].

Схема здійснення факторингової операції представлена на рис. 3.1



1. Поставка продукції.
2. Акцепт розрахункових документів за поставлену продукцію.
3. Представлення розрахункових документів.
4. Перевірка платоспроможності покупця.
5. Оплата розрахункових документів.
6. Оплата розрахункових документів.

Рис. 3.1. Склад і послідовність факторингових операцій

Варто підкреслити, що при факторинговому обслуговуванні банк бере на себе основні ризики постачальника, пов'язані з відвантаженнями товарів або наданням послуг з відстрочкою платежу, зокрема ризик неплатежу або затримки оплати з боку покупця [44].

На сьогоднішній день в Україні ринок факторингових послуг ще не набув широкого масштабу, хоча спостерігається його поступове зростання. Світова практика демонструє, що факторинг найбільш активно розвивається в економіках, що перебувають у стадії стабільного зростання, із постійним підвищенням купівельної спроможності населення та збільшенням обсягів виробництва й реалізації продукції. Враховуючи позитивні прогнози економічного розвитку країни, можна очікувати, що найближчим часом ринок факторингових послуг в Україні активізується.

Головна перевага факторингу полягає в його комплексності. Це не лише фінансування окремих витрат, а цілий пакет фінансово-посередницьких послуг, що надає підприємству додаткові можливості. Зазвичай факторингове обслуговування включає:

1. Фінансування. Після відвантаження товару клієнт банку (продавець) отримує значну частину суми поставки (до 95%) у вигляді авансу, не чекаючи оплати від покупця. Слід зазначити, що під «відразу» мається на увазі певний проміжок часу: клієнт спочатку надає документи, що підтверджують факт постачання (рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні тощо), а банк перевіряє їх достовірність перед перерахуванням коштів.

Величина авансу, що надається банком, визначається індивідуально для кожної угоди та головним чином залежить від якості дебіторської заборгованості. Фактично банк оцінює загальний ризик, який він бере на себе, викупляючи конкретну заборгованість клієнта.

2. Управління дебіторською заборгованістю передбачає відстеження своєчасності оплати покупцями придбаних товарів, прогнозування строків надходження коштів, організацію нагадувань у разі прострочення платежів, а також регулярне отримання банківських звітів щодо стану дебіторської заборгованості,

виконаних поставок та здійснених платежів.

Головна мета управління дебіторською заборгованістю полягає в підвищенні фінансової стабільності клієнта через посилення дисципліни платежів з боку покупців, прискорення обігу товарів, скорочення термінів погашення дебіторської заборгованості та, в кінцевому результаті, зменшення її загального обсягу.

3. Прийняття ризиків. За певну комісію банк бере на себе ризики, пов'язані з відстрочкою платежів за поставлені підприємством товари, які в іншому випадку могли б створити дефіцит коштів для розрахунків з постачальниками. До основних видів ризиків, що покриває банк, відносять:

- кредитні – ризик непогашення покупцями заборгованості за поставлені товари;
- ліквідні – ризик затримки платежів покупцями;
- процентні – ризик раптових коливань ринкових відсоткових ставок;
- валютні – ризик зміни валютного курсу протягом періоду відстрочки платежу [46].

Серед недоліків факторингу – його відносно висока вартість. Вона складається з двох основних компонентів. Перший – плата за фінансування, яка розраховується аналогічно відсотковій ставці по кредиту і залежить від терміну авансування, наданого банком. Другий – комісійна винагорода банку за додаткові послуги та прийняття на себе ризиків.

Таблиця 3.6

Ефективність факторингової операції для ТОВ «ЛАНДМАНН»

Показник	Розрахунок
Комісійна плата	$1500 \cdot 2\% = 22,5$ млн. грн.
Плата за користування кредитом	$(1500 \cdot 85\%) \cdot 20\% = 255$ млн. грн.
Разом	277,5 млн. грн.
Враховуючи розраховану суму додаткових витрат, визначимо їх рівень витрат по відношенню до додатково отриманим грошовим активам.	$\frac{285 \cdot 100}{(1500 \cdot 0,85)} = 21,76\%$

Аналіз даних табл. 3.6 свідчить, що для ТОВ «ЛАНДМАНН» використання факторингової операції є більш вигідним порівняно із залученням короткострокового кредиту, оскільки дозволяє уникнути сплати вищих відсотків під час очікування погашення дебіторської заборгованості.

Таким чином, удосконалення системи управління оборотними активами виступає одним із ключових чинників зростання чистого прибутку ТОВ «ЛАНДМАНН», оскільки оптимізація обсягів запасів, прискорення оборотності дебіторської заборгованості та раціональне використання грошових коштів безпосередньо впливають на скорочення витрат і підвищення рентабельності діяльності. У результаті зменшення потреби у залученні позикових ресурсів та зниження фінансових ризиків створюються передумови для стабільного формування чистого прибутку і посилення фінансової безпеки підприємства в середньо- та довгостроковій перспективі.

Попереднє дослідження процесу формування чистого прибутку ТОВ «ЛАНДМАНН» засвідчило, що його величина залежить від сукупності взаємопов'язаних фінансово-економічних чинників. Визначальний вплив на кінцевий фінансовий результат мають рівень собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг), обсяг чистого доходу від реалізації, а також величина інших операційних і неопераційних доходів підприємства.

Зміна кожного з перелічених показників безпосередньо відображається на динаміці чистого прибутку, формуючи як позитивні, так і негативні фінансові наслідки. Особливої уваги потребує співвідношення між темпами зростання доходів і витрат, оскільки перевищення витрат над доходами істотно знижує результативність господарської діяльності.

Деталізована інформація щодо складових формування чистого прибутку ТОВ «ЛАНДМАНН» за аналізований період дає змогу здійснити поглиблену оцінку впливу окремих факторів на фінансові результати підприємства.

На першому етапі економетричного дослідження, використовуючи наявний масив статистичних спостережень, доцільно здійснити побудову кореляційної матриці, яка відображає характер і тісноту взаємозв'язків між досліджуваними

факторними змінними та результативним показником.

	у	x1	x2	x3	x4
у	1	-0,798058498	-0,055571	0,997582156	0,185891761
x1	-0,798058498	1	0,02519454	-0,793254658	-0,0924787
x2	-0,055571417	0,02519454	1	0,01315181	0,74468015
x3	0,997582156	-0,793254658	0,01315181	1	0,238610797
x4	0,185891761	-0,092478785	0,74468015	0,238610797	1

Отримані результати кореляційного аналізу свідчать про наявність сильного оберненого взаємозв'язку між факторними змінними X_1 та X_3 , що вказує на проблему мультиколінеарності. За таких умов одночасне включення обох змінних до регресійної моделі є недоцільним, оскільки це спотворює оцінки параметрів. З огляду на це з подальшого аналізу вилучено фактор X_1 .

На наступному етапі дослідження сформовано множинну лінійну регресійну модель, яка описує залежність чистого прибутку підприємства від трьох ключових чинників: обсягу виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) X_2 , собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) X_3 та суми інших операційних і неопераційних доходів X_4 .

$$\hat{o}_i = a_0 + a_1 \tilde{O}_{2i} + a_2 \tilde{O}_{3i} + a_3 \tilde{O}_{4i} + l_i \quad (3.11)$$

де a_0 – вільний член регресійного рівняння, який інтерпретується як базовий (умовно постійний) рівень чистого прибутку підприємства;

a_1, a_2, a_3 – параметри регресії, що відображають граничний вплив відповідних факторних змінних на зміну чистого прибутку;

l_i – випадкова складова моделі, яка характеризує різницю між фактичним значенням чистого прибутку та його теоретичною оцінкою (математичним сподіванням) у i -му кварталі.

У практиці економетричного аналізу застосовується декілька підходів до оцінювання параметрів регресійних моделей. Найбільш поширеним і універсальним серед них є метод найменших квадратів, який забезпечує отримання незміщених та ефективних оцінок параметрів за виконання відповідних статистичних припущень. Для визначення числових значень коефіцієнтів побудованої регресійної моделі використано функцію ЛИНЕЙН, що дозволило

здійснити розрахунок параметрів регресії для заданої сукупності спостережень.

	a3=	a2=	a1=	a0=
	-0,002	1,009	-0,0302	-22,965
Sai=	0,003	0,004	0,0026	13,4701
R2=	0,9999	5,766	-	-
F=	24948,142	8	-	-

Тобто рівняння лінійної моделі має такий вигляд:

$$Y_1 = -22,965 - 0,03 * X_2 + 1,01 * X_3 - 0,002 * X_4 \quad (3.12)$$

Отримані оцінки параметрів множинної регресійної моделі мають таку економічну інтерпретацію. За умови незмінності інших факторів збільшення обсягу виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) на 1 грн супроводжується скороченням величини чистого прибутку Y у середньому на 0,03 грн. Підвищення собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) на 1 грн, навпаки, асоціюється зі зростанням чистого прибутку приблизно на 1,01 грн, що може свідчити про зміну структури витрат або особливості ціноутворення. Збільшення інших операційних доходів на 1 грн призводить до незначного зменшення чистого прибутку — у середньому на 0,002 грн.

Графічну ілюстрацію характеру взаємозв'язку результативного показника з кожною факторною змінною наведено у відповідних діаграмах, поданих у додатках К, Л, М.

Виконаємо розрахунок коефіцієнта детермінації R^2 :

$$R^2 = 1 - \frac{\sum_{i=1}^{12} l_i^2}{\sum_{i=1}^{12} (y_i - \bar{y})^2} = 0,9999 \quad (3.13)$$

Коефіцієнт детермінації R^2 показує залежність Y від розподілу X_2 , X_3 , X_4 .

Отже, результати моделювання свідчать про надзвичайно високий рівень пояснювальної здатності побудованої регресійної моделі: частка варіації чистого прибутку, зумовлена включеними до аналізу факторними змінними, становить 99,99%.

Для підтвердження відповідності моделі фактичним даним та оцінки її статистичної значущості проведемо перевірку адекватності за допомогою F-критерію Фішера. З цією метою визначимо розрахункове значення відповідної F-статистики.

$$F_p = \frac{R^2/m}{(1-R^2)/(n-m-1)} = \frac{0,9999/3}{(1-0,9999)/12-3-1} = 24948,14 \quad (3.14)$$

Згідно зі статистичними таблицями F-розподілу Фішера, для заданого рівня значущості $P = 0,95$ та відповідної кількості ступенів вільності визначаємо критичне значення показника. При цьому число ступенів вільності за чисельником становить $k_1 = m = 2$, де m - кількість факторних змінних, включених до регресійного рівняння, а число ступенів вільності за знаменником дорівнює $k_2 = n - m - 1 = 12 - 3 - 1 = 8$, де n — загальна кількість спостережень. За наведених параметрів знаходиться критичне значення $F_{P;k_1;k_2}$:

$$F_{0,05;3;8} = 4,26.$$

Оскільки розрахункове значення F-критерію становить 24 948,14 і суттєво перевищує його критичний рівень 4,26, з імовірністю 95% можна стверджувати, що побудована регресійна модель є статистично значущою та адекватно відображає залежність, наявну в емпіричних даних.

Наступним етапом дослідження є перевірка статистичної значущості окремих параметрів множинної лінійної регресії. З цією метою необхідно здійснити оцінювання дисперсій та стандартних похибок відповідних коефіцієнтів регресії, що дозволить надалі застосувати t-критерій Стьюдента для обґрунтування доцільності включення кожного фактора до моделі.

Зробимо аналіз статистичної значимості отриманих параметрів a_j ($j = \overline{0, m}$) множинної лінійної регресії. Для цього необхідно оцінити дисперсію S_{aj}^2 і стандартне відхилення S_{aj} параметрів регресії.

$$S_{a_0} = 13,47 \quad S_{a_3} = 0,003$$

$$S_{a_1} = 0,003 \quad S_{a_2} = 0,004$$

Табличне значення t -статистики знаходимо за таблицею t -критерію для числа ступенів вільності $k=n-m-1=12-3-1=8$ і заданої надійної ймовірності $P=0,95$:

$$t_{P;k} = t_{0,05;8} = 2,262$$

Перевіримо значимість коефіцієнта a_1 , для чого розрахуємо значення t -статистики t_{p1} :

$$t_{p1} = \frac{a_1}{S_{a1}} = \left| \frac{-0,03}{0,003} \right| = 11,74 \quad (3.15)$$

Так як $11,74 > 2,262$, тобто $|t_{p1}| > t_{P;k}$, то нульова гіпотеза $H_0: \alpha_1 = 0$ може бути відхилена. Отже, на підставі результатів статистичної перевірки можна зробити висновок, що відповідна факторна змінна чинить істотний вплив на досліджуваний економічний показник. За цих умов отриману оцінку параметра регресійного рівняння доцільно вважати статистично значущою та обґрунтованою.

Перевіримо значимість коефіцієнта a_2 . Розрахункове значення t -статистики t_{p2} дорівнює:

$$t_{p2} = \frac{a_2}{S_{a2}} = \frac{1,009}{0,004} = 256,78 \quad (3.16)$$

Так як $256,78 > 2,262$, тобто $|t_{p2}| > t_{P;k}$, то нульова гіпотеза $H_0: \alpha_2 = 0$ може бути відхилена. Таким чином t -тест для даної вибірки статистично підтвердив, що значення α_2 відмінно від нуля, оцінку параметра α_2 можна вважати значимою.

Перевіримо значимість коефіцієнта a_3 . Розрахункове значення t -статистики t_{p3} дорівнює:

$$t_{p3} = \frac{a_3}{S_{a3}} = \left| \frac{-0,002}{0,003} \right| = 0,52 \quad (3.17)$$

Так як $0,52 < 2,262$, тобто $|t_{p3}| < t_{P;k}$, то нульова гіпотеза $H_0: \alpha_3 = 0$ не може бути відхилена. Таким чином t -тест для даної вибірки статистично підтвердив, що значення α_3 не відмінно від нуля, оцінку параметра α_3 не можна вважати значимою.

Показники еластичності чистого прибутку, визначені з використанням середніх значень відповідних змінних, мають такий вигляд:

$$K_{x_2}^e = a_1 \frac{\bar{x}_2}{\bar{Y}_p} = -0,03 * \frac{4599,2}{2803,4} = -0,05 \quad (3.18)$$

$$K_{x_3}^e = a_2 \frac{\bar{x}_3}{\bar{Y}_p} = 1,01 * \frac{2947,6}{2803,4} = 1,06$$

$$K_{x_4}^e = a_3 \frac{\bar{x}_4}{\bar{Y}_p} = -0,002 * \frac{4787,2}{2803,4} = -0,003$$

Коефіцієнти еластичності характеризують відносну чутливість чистого прибутку до зміни факторних показників і відображають, на скільки відсотків змінюється результативний показник за умови зростання відповідного фактора на 1%. Проведені розрахунки свідчать, що збільшення виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) на 1% супроводжується зменшенням чистого прибутку в середньому на 0,05%. Водночас підвищення собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) на 1% зумовлює зростання чистого прибутку на 1,06%, що підтверджує домінуючий вплив цього чинника. Зміна інших операційних доходів на 1% має мінімальний зворотний ефект, зменшуючи чистий прибуток приблизно на 0,003%. Отже, результати аналізу еластичності дозволяють зробити висновок, що саме показник собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) відіграє ключову роль у формуванні чистого прибутку підприємства.

На завершальному етапі економетричного аналізу здійснимо визначення прогнозного значення результативного показника. З урахуванням параметрів раніше побудованої множинної лінійної регресійної моделі проведемо розрахунок прогносної величини чистого прибутку за відповідним аналітичним виразом:

$$Y_1 = -22,965 - 0,03 * X_2 + 1,01 * X_3 - 0,002 * X_4 \quad (3.19)$$

$$Y_{I \text{ кв.} 2025p.} = -22,965 - 0,03 * 4405 + 1,01 * 3345 - 0,002 * 4098 = 3211,3 \text{ млн. грн.}$$

$$Y_{II \text{ кв.} 2025p.} = -22,965 - 0,03 * 4498 + 1,01 * 3364 - 0,002 * 4158 = 3227,5 \text{ млн. грн.}$$

$$Y_{III \text{ кв.} 2025p.} = -22,965 - 0,03 * 4507 + 1,01 * 3409 - 0,002 * 4206 = 3272,6 \text{ млн. грн.}$$

$$Y_{IV \text{ кв.} 2025p.} = -22,965 - 0,03 * 4596 + 1,01 * 3508 - 0,002 * 4350 = 3369,5 \text{ млн. грн.}$$

У табл. 3.7 подано розрахункові прогнозні значення факторних показників,

використаних для визначення майбутнього рівня чистого прибутку.

Таблиця 3.7

Прогнозні значення факторів

Період	Виручка від реалізації продукції (робіт, послуг), X2, млн. грн.	Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг), X3, млн. грн.	Інші операційні доходи, X4, млн. грн.
I квартал	4405	3345	4098
II квартал	4498	3364	4158
III квартал	4507	3409	4206
IV квартал	4596	3508	4350

Отримані результати прогнозних розрахунків свідчать, що за умов поступового зростання обсягу виручки від реалізації продукції (робіт, послуг), рівня собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг), а також інших операційних доходів у поквартальному розрізі спостерігається позитивна динаміка чистого прибутку ТОВ «ЛАНДМАНН». Така тенденція формує передумови для зміцнення фінансової стійкості підприємства та підвищення рівня його фінансової безпеки. Побудована економетрична модель підтвердила свою адекватність за критерієм Фішера, а ключові параметри a_1 та a_2 є статистично значущими відповідно до результатів перевірки за t-критерієм Стьюдента.

Отже, у межах третього розділу роботи, було здійснено комплексне аналітико-економетричне дослідження фінансової безпеки ТОВ «ЛАНДМАНН» із використанням методів фінансового аналізу, кореляційно-регресійного моделювання та прогнозування. Проведений аналіз дозволив не лише оцінити поточний фінансовий стан підприємства, а й визначити ключові чинники, що формують рівень його фінансової стійкості та прибутковості.

За результатами економетричного аналізу встановлено, що чистий прибуток підприємства істотно залежить від динаміки виручки від реалізації продукції (робіт, послуг), собівартості реалізованої продукції та інших операційних доходів. Побудована множинна лінійна регресійна модель характеризується високою пояснювальною здатністю та є статистично адекватною за критерієм Фішера, а

ключові параметри моделі підтвердили свою значущість за t-критерієм Стьюдента. Це свідчить про коректність обраного інструментарію та достовірність отриманих результатів.

Аналіз коефіцієнтів еластичності показав, що найбільш вагомий вплив на формування чистого прибутку має собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг), що підкреслює необхідність удосконалення системи управління витратами. Водночас вплив інших факторів є менш значним або зворотним, що вимагає зваженого підходу до прийняття управлінських рішень у сфері доходів і цінової політики.

Прогнозні розрахунки підтвердили тенденцію до зростання чистого прибутку у разі збереження позитивної динаміки основних фінансово-економічних показників. Це створює передумови для зміцнення фінансової стійкості підприємства, зниження рівня фінансових ризиків та підвищення загального рівня фінансової безпеки.

Таким чином, отримані результати дозволяють зробити висновок, що підвищення ефективності управління оборотними активами, оптимізація структури витрат і контроль ключових фінансових факторів є пріоритетними напрямками забезпечення фінансової безпеки ТОВ «ЛАНДМАНН» у середньо- та довгостроковій перспективі.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження рівня та ефективності фінансової безпеки підприємства, а також обґрунтування основних напрямів її підвищення в умовах зростання економічної невизначеності та фінансових ризиків, можна сформулювати такі узагальнені висновки.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що фінансова безпека підприємства в сучасних умовах підвищеної ризикованості формується як інтегральна характеристика ефективності управління фінансовими ресурсами, ліквідності, платоспроможності, прибутковості та фінансової стійкості. Її забезпечення потребує системного підходу, орієнтованого на попередження та нейтралізацію фінансових загроз.

Узагальнення наукових підходів дозволяє зробити висновок, що фінансова безпека підприємства є складною багатокомпонентною економічною категорією, яка відображає такий стан фінансових ресурсів, капіталу і фінансових відносин суб'єкта господарювання, за якого забезпечується його стійкість, платоспроможність, здатність до розвитку та протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам у коротко- та довгостроковій перспективі. У сучасних умовах господарювання фінансова безпека набуває стратегічного характеру та виступає необхідною передумовою стабільного функціонування підприємства в умовах макроекономічної нестабільності, зростання фінансових ризиків, посилення конкуренції та обмеженого доступу до фінансових ресурсів.

Виявлено, що економічна сутність фінансової безпеки проявляється у збалансованості джерел формування капіталу, оптимальній структурі активів і пасивів, достатньому рівні ліквідності та фінансової стійкості, а також у здатності підприємства своєчасно виконувати фінансові зобов'язання і забезпечувати відтворювальний процес. Зміст поняття фінансової безпеки охоплює не лише захист фінансових інтересів підприємства, а й ефективне управління фінансовими потоками, ризиками та результатами діяльності, що дозволяє підтримувати конкурентоспроможність і фінансову незалежність.

Систематизація наукових підходів до оцінювання ефективності фінансової безпеки підприємств дає змогу виокремити кілька основних груп. Коефіцієнтний підхід ґрунтується на аналізі показників ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності, що дозволяє кількісно оцінити окремі аспекти фінансової безпеки. Інтегральний підхід передбачає формування узагальнюючого показника на основі системи нормованих фінансових індикаторів і дає змогу комплексно оцінити рівень фінансової безпеки. Ризик-орієнтований підхід зосереджується на ідентифікації, оцінюванні та мінімізації фінансових ризиків, які загрожують стабільності підприємства. Функціональний підхід розглядає фінансову безпеку через призму окремих функціональних складових (інвестиційної, кредитної, бюджетно-податкової, грошово-потокової тощо).

Узагальнюючи, доцільно зазначити, що жоден із підходів не є універсальним, а найбільш обґрунтованою є їх комбінована реалізація з урахуванням галузевої специфіки, масштабів діяльності та стадії життєвого циклу підприємства. Комплексне оцінювання ефективності фінансової безпеки створює інформаційну основу для прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення фінансової стійкості, зниження рівня ризиків і забезпечення довгострокового розвитку підприємства.

Аналіз фінансового стану ТОВ «ЛАНДМАНН» за 2021–2024 роки показав, що підприємство загалом зберігає достатній рівень платоспроможності та здатність виконувати поточні зобов'язання, що свідчить про відносно стабільний рівень фінансової безпеки. Водночас виявлена нестабільність окремих фінансових результатів указує на циклічний характер формування прибутку та потребу в удосконаленні механізмів фінансового управління.

Оцінка ліквідності балансу засвідчила, що коефіцієнти загальної та швидкої ліквідності протягом досліджуваного періоду переважно перевищували нормативні значення, що, з одного боку, підтверджує відсутність загроз короткострокової неплатоспроможності, а з іншого — свідчить про можливі диспропорції в структурі оборотних активів. Зниження рівня ліквідності у 2024

році можна розглядати як ознаку підвищення ефективності використання фінансових ресурсів за умови збереження показників у нормативних межах.

Аналіз співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості підтвердив здатність підприємства покривати поточні зобов'язання за рахунок очікуваних надходжень від дебіторів, що позитивно впливає на рівень фінансової безпеки. Водночас актуалізується необхідність активізації політики управління дебіторською заборгованістю з метою прискорення її оборотності.

Результати економетричного аналізу довели статистично значущий вплив виручки від реалізації, собівартості продукції та інших операційних доходів на формування чистого прибутку підприємства. Побудована множинна лінійна регресійна модель є адекватною за критерієм Фішера та має статистично значущі параметри за тестом Стюдента, що дозволяє використовувати її як інструмент прогнозування та обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансової безпеки.

Аналіз коефіцієнтів еластичності показав, що найбільший вплив на зміну чистого прибутку має собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг), що обґрунтовує доцільність впровадження заходів з оптимізації витрат, удосконалення системи контролю собівартості та підвищення ефективності використання оборотних активів як ключових чинників зміцнення фінансової стійкості підприємства.

З'ясовано, що у сучасних умовах господарювання фінансова безпека ТОВ «ЛАНДМАНН» формується під впливом значної кількості факторів, що зумовлює наявність різноманітних ризиків і загроз, які негативно впливають на фінансову стійкість та результати діяльності. До основних фінансових ризиків належать ризик втрати платоспроможності та ліквідності внаслідок неефективного управління оборотним капіталом, кредитний ризик, пов'язаний із зростанням дебіторської заборгованості та її низькою якістю, процентний ризик через коливання вартості позикових ресурсів, а також валютний та інфляційний ризики, що знижують реальну вартість грошових потоків.

Суттєвими зовнішніми загрозами фінансовій безпеці підприємств є макроекономічна нестабільність, обмежений доступ до кредитних ресурсів,

зростання конкуренції та платіжна криза контрагентів. Водночас внутрішні загрози пов'язані з недосконалою фінансовою політикою, нераціональною структурою капіталу, надмірною залежністю від позикових коштів, низьким рівнем фінансового планування та контролю, а також недостатньою прозорістю управлінської інформації.

До проблемних аспектів забезпечення фінансової безпеки ТОВ «ЛАНДМАНН» слід віднести фрагментарне використання фінансових показників без урахування ризиків, несвоєчасне виявлення фінансових загроз і слабку інтеграцію фінансової безпеки у загальну стратегію розвитку підприємства. З метою удосконалення ефективності управління фінансовою безпекою ТОВ «ЛАНДМАНН» доцільно реалізувати комплекс практичних рекомендацій. Насамперед варто впровадити систему постійного моніторингу фінансової безпеки, яка ґрунтується на сукупності ключових індикаторів ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності та ділової активності з визначенням граничних (порогових) значень. Це дозволить своєчасно виявляти негативні тенденції та приймати коригувальні управлінські рішення.

Важливим напрямом є оптимізація структури капіталу, зокрема збільшення частки власних фінансових ресурсів, зниження вартості позикового капіталу та забезпечення відповідності між строками залучення коштів і напрямками їх використання. Для мінімізації кредитного ризику доцільно посилити політику управління дебіторською заборгованістю шляхом диференціації умов розрахунків з контрагентами, використання авансових платежів та контролю платіжної дисципліни.

Таким чином, підвищення рівня фінансової безпеки ТОВ «ЛАНДМАНН» в умовах зростання економічних ризиків можливе за рахунок комплексної реалізації заходів, спрямованих на оптимізацію структури капіталу, удосконалення управління оборотними активами, підвищення прогнозованості фінансових результатів та впровадження інструментів ранньої діагностики фінансових загроз і ризику банкрутства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аранчій В. І., Зоря О. П. Фінансова стратегія в системі управління підприємством. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2020. № 2. С. 156–159.
2. Ареф'єва О.В., Кузенко Т. Б. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки. *Актуальні проблеми економіки*. 2019. №1. С. 98-103.
3. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні. К: Нац. торг.-екон. ун-т, 2004. 759 с.
4. Батракова Т.І. Напрями підвищення ефективності використання оборотних засобів підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету Серія Економічні науки*. 2015. №15(5). С.54-60.
5. Біломістна І. І., Хоречко В. Є. Механізм забезпечення фінансової безпеки промислових підприємств. *Інноваційна економіка*. 2022. №4. С. 305–307.
6. Бланк Й. А. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. Київ: Ельга, 2008. 724 с.
7. Бойчик І. М. Економіка підприємства: навч. посіб. К.: Атіка, 2012. 543 с.
8. Варналій З. С. Економічна безпека: навч. посіб. К.: Знання, 2009. 647 с.
9. Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р. Фінансово- економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія. Львів, 2012. 386 с.
10. Васильців Т. Г., Бойко В. В. Інституційні аспекти формування економічної безпеки підприємства. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво: зб. наук. пр.* 2015. № 26 (1). С. 106–111.
11. Васькова Ю. І. Фінансова безпека підприємства – провідна складова економічної безпеки та засіб попередження кризи підприємств. *Наука й економіка*. 2021. Вип. 1. С. 230-234.
12. Вівчар О. І. Прагматизм прискорення бізнесу при моніторингу його економічної безпеки в контексті трансформаційних змін. *Сталий розвиток*

економіки. 2019. №1(23). С. 197-199.

13. *Вівчар О. І.* Специфіка управління системою фінансово- економічної безпеки бізнесу в умовах турбулентності економічних процесів. *Галицький економічний вісник*. 2016. №2 (49). С. 106-111.

14. Гаврилова А. Н. *Фінанси підприємств: навчальний посібник*. К.: ЦУЛ, 2013. 608 с.

15. *Губарик О. М., Перехрест І. К.* Управління фінансово-економічною безпекою підприємства в умовах кризи. *Молодий вчений*. 2017. №1. С. 27-35.

16. *Губарик О. М., Юрченко Є. А.* Інформаційне забезпечення системи управління фінансово-економічною безпекою в сучасних кризових умовах. *Облікова, фінансова та управлінська діяльність підприємств в умовах нестійкої економіки: колективна монографія*. Дніпро: Пороги, 2020. С. 292-300.

17. *Гуткевич А.* Управління економічними ресурсами підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2022. №7(97). С. 89-94.

18. *Донець Л. І., Ващенко Н. В.* Економічна безпека підприємства. К.: Центр учбової літератури, 2008. 240 с.

19. *Доценко І. О.* Механізм управління ризиками підприємницької діяльності в системі безпеки підприємства: дис. канд. екон. наук: 08.00.04. Хмельницький: ХНУ, 2014. 241 с.

20. *Євдокимов Ф. І., Мізіна Є.В.* Економічна стійкість підприємства як фактор його безпеки. *Наукові праці Донецького державного технічного університету*. ДонНТУ, 2018. Вип. 37. С. 16–25.

21. *Єдинак В. Ю.* Світовий досвід розв'язання проблеми забезпечення економічної безпеки. *Держава та регіони. Серія Економіка та підприємництво*. 2019. № 3. С. 51–54.

22. *Єрмошенко М. М.* Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. С. 23.

23. *Журавка О.С., Бондаренко Є.К.* Теоретичні аспекти формування системи фінансової безпеки підприємства. *Інноваційна економіка*. 2012. №4. С.234 – 237.

24. *Захаров О.І.* Комплексність економічної безпеки підприємства та впливи

зовнішнього середовища. Ефективність управління в процесі реформування: макро- та мікро- економічні аспекти: колективна монографія. К.: ВНЗ «Університет економіки та пра-ва «КРОК», 2012. 364 с.

25. Кантур С. Ф., Коцаб Н. А. Основні методи управління фінансовими ресурсами підприємства. *Причорноморський вісник*. 2022. № 222. С. 76-77.

26. Картузов Є. П. Вплив ризиків і загроз на стан фінансової безпеки підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2022. № 9 (135). С. 115–124.

27. Кириченко О. А., Кудря В. І. Вдосконалення управління фінансовою безпекою підприємств в умовах фінансової кризи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 10. С. 22–26.

28. Костенко Ю., Короленко О., Гузь М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77>

29. Кузенко Т. Б., Литовченко О. Ю. Фінансова безпека підприємств. Харків: ХНЕУ, 2010. 300 с.

30. Кудрицька Ж.В. Система управління фінансовою безпекою підприємства. *Ефективна економіка*. 2012. №1. URL: <http://www.economy. nauka.com.ua>

31. Куцик В. І., Бартиш А. І. Фінансова безпека підприємства як самостійний об'єкт управління: проблеми забезпечення. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2021. Вип. 21.4. С. 250-255.

32. Лаврова Ю. В. Фінансова безпека підприємства: класифікація загроз. *Економічний аналіз*. 2021. № 9, Ч 2. С. 274-277.

33. Лагун М.І. Теоретична характеристика основних методичних аспектів проведення аналізу фінансового стану. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2019. № 3(82). С. 33-37.

34. Литвин Б. М. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. Київ: «Хай-Тек Прес», 2010. 336 с.

35. Малик О. В. Концептуальні засади механізму управління фінансовою безпекою підприємства. *Економіка: реалії часу: науковий журнал Одеського національного політехнічного університету*. 2016. № 4. С. 82–87.

36. *Малик О. В.* Методологія забезпечення фінансової безпеки підприємств за умов інтеграційних процесів. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки: науковий журнал.* 2012. № 4. Т. 2. С. 224–227.

37. *Малик О. В.* Показники оцінки фінансової безпеки підприємств: критерії та детермінантні характеристики. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки: науковий журнал.* 2014. № 5. Т. 1. С. 263–268.

38. *Мойсеєнко І. П., Марченко О. М.* Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник. Львів, 2011. 380 с.

39. *Олексюк Т. В.* Стратегія управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування: теоретичний аспект. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2016. Вип. 7. С. 438-442.

40. *Орлова В. В.* Моделювання механізмів управління фінансовою безпекою підприємства: дис. канд. екон. наук: 08.00.11. Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника. Івано-Франківськ, 2018. 200 с.

41. *Орлов П.І., Духов В.Є.* Основи економічної безпеки фірми: навчальний посібник. Х.: ТОВ «Прометей-Прес», 2004. 284 с.

42. *Павловська О.В., Притуляк Н.М.* Фінансовий аналіз: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. К.: КНЕУ, 2011. 388 с.

43. *Партин Г.О., Загородній А.Г.* Фінанси підприємств: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2013. 379 с.

44. *Подольчак Н. Ю., Карковська В. Я.* Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки: навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 268 с.

45. *Пономаренко О. Е.* Теоретичні аспекти фінансової безпеки підприємств. *Економіка розвитку.* 2020. №1 (53) С. 77–80.

46. *Покропивний С.Ф., Колот В.М.* Підприємництво: стратегія, організація, ефективність. Київ : КНЕУ, 2019. 352 с.

47. *Поддєрьогін А. М.* Фінанси підприємств: підручник. URL: <http://books.efaculty.kiev.ua>

48. Предборський В. А. Економічна безпека держави: монографія. Кондор, 2005. 391 с.
49. Реверчук Н. Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур: монографія. Л.: ЛБІ НБУ, 2004. 195 с.
50. Стеців Л. П. Фінансова безпека підприємства: методичні засади реалізації. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2023. № 23 С. 142-147.
51. Судакова О. І. Стратегічне управління фінансовою безпекою підприємства. *Економічний простір*. 2021. № 9. С. 140–148.
52. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2003. 554 с.
53. Турило А. М., Канітула С. В. Удосконалення класифікації та визначення економічної безпеки підприємства. *Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць*. 2017. Вип. 222, Т.3. С. 671–680.
54. Тютюнник Ю. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астроя». 2020. 434 с.
55. Фоменко А. В. Фінансова безпека підприємства: адаптація поняття до сучасних умов розвитку економіко-правової держави. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2020. № 29. С. 182-184.
56. Швиданенко Г.О., Олексюк О.І. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства: монографія. К.:КНЕУ, 2002.456 с.
57. Швиданенко Г.О., Васильков В.Г., Гончарова Н.П. Економіка підприємства: підручник. К.: КНЕУ, 2009. 598 с.
58. Юрченко Є. А., Губарик О. М. Сутність та механізм фінансово-економічної безпеки підприємства. Забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: матеріали XI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Дніпро: «Гарант СВ», 2020. С. 89-90.
59. Яришко О.В., Нагорна Н.А. Система фінансової безпеки в комунікаційній технології підприємства. Вплив цифрової освіти на розвиток людського капіталу: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Запоріжжя: ЗНУ Інженерний інститут, 2019. С.81-83.

ДОДАТКИ

Існуючі підходи до визначення фінансової безпеки підприємства

Автор	Дискусійні положення	Визначення фінансової стійкості
Крухмаль О.В.	Розглядається тільки з позиції впливу зовнішніх факторів	Передбачає здатність системи протистояти зовнішнім факторам впливу
Барановський О.І.		Властивість системи повертатися до стану рівноваги після припинення впливу факторів, що вивели її з цього стану
Центральний банк ПАР		Відсутність макроекономічних втрат від шоків, діючих на систему фінансового обміну між суб'єктами господарювання
НБУ		Такий стан динамічної фінансової системи, за якого вплив будь-яких шоків не заважає їй забезпечувати ефективний перерозподіл фінансових ресурсів та забезпечує абсорбцію (амортизацію) шоків
Великий економічний словник	Фінансова безпека є більш узагальнюючим показником ніж фінансова стійкість	Стабільність фінансового положення, що виражається у збалансованості фінансів, достатній ліквідності активів, наявності необхідних резервів
Ковальчук М.		Стан активів і пасивів підприємства, який дає змогу вільно розпоряджатися власним капіталом, грошовими коштами та їх еквівалентами, ефективно використовувати всі ресурси
Мамонтова Н.		Економічний стан підприємства, за якого забезпечується стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції, розширення та оновлення виробництва
Ковальов В., Майор О., Максимів Л., Савчук О., Волкова О. та ін.	Фінансову безпеку підприємства отожднюють із його платоспроможністю	Одна з найважливіших характеристик фінансового стану

Загородній А., Ізмайлова К., Білик М.	Ототожнюють фінансову безпеку із фінансовою стабільністю	Цілеспрямована риса фінансового аналізу
Цал-Цалко Ю.		Це стан активів підприємства, що гарантує йому достатню платоспроможність
М.Я. Коробов		«...фінансова стабільність формується під впливом рентабельності діяльності. Якщо підприємство малорентабельне, говорити про фінансову безпеку не доводиться...»
Савицька Г.	Фінансову безпеку пов'язують зі станом фінансових ресурсів	Здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у зовнішньому і внутрішньому середовищі, що гарантує його постійну інвестиційну привабливість в межах припустимого рівня ризику
Ковальов А., Привалов В.	Ототожнюють фінансову безпеку із фінансовою незалежністю	Це фінансова незалежність підприємства, тобто здатність маневрувати власними коштами, достатня фінансова забезпеченість безперебійного процесу діяльності
Козак В., Козак Г., Чечевіцина Л., Чуєв І.	Суть фінансової безпеки розкривається частково, з позиції її певних показників	Співвідношення вартості матеріальних оборотних засобів і величини власних та позикових джерел
Фролова Т.		Забезпеченість запасів і витрат різними видами джерел фінансування
Ковальов В.		Здатність підприємства відповідати за своїми довгостроковими фінансовими зобов'язаннями
Абрютіна М., Крейніна М.		Стабільність фінансового стану підприємства, що забезпечується достатньою часткою власного капіталу в складі джерел фінансування
Павловська О., Фролова Т.		Відображення стабільного перевищення доходів над витратами, забезпечує вільне маневрування грошовими коштами підприємства та завдяки ефективному їх використанню сприяє безперервному процесу виробництва і реалізації продукції

**Багатокритеріальна класифікаційна система факторів впливу на
фінансову безпеку підприємства**

Класифікаційна ознака	Група факторів	Характеристика
За інтенсивністю взаємодії	Взаємопов'язані	Фактори взаємопов'язані між собою, тобто реалізація одного фактора зумовила дію іншого
	Невзаємопов'язані	Фактори невзаємопов'язані між собою
За місцем виникнення	Внутрішні	Залежать від діяльності підприємства
	Зовнішні	Не залежать від діяльності підприємства
За важливістю результату	Основні	Значно впливають на фінансову стійкість підприємства
	Другорядні	Не значно впливають на фінансову стійкість підприємства
За характером впливу	Екстенсивні	Результатом впливу факторів є кількісний приріст результативного показника
	Інтенсивні	Результатом впливу факторів є якісний приріст результативного показника
За терміном використання	Поточні	Можуть сколивати фінансову стійкість підприємства у короткостроковій перспективі
	Перспективні	Можуть сколивати фінансову стійкість підприємства у довгостроковій перспективі
За способом виявлення	Явні	Можуть бути виявлені в результаті експрес-аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства
	Сховані	Можуть бути виявлені за поглибленого аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства
За часом дії	Постійні	Фактори, характер впливу яких на фінансову стійкість підприємства з часом суттєво не змінюється

Класифікаційна ознака	Змінні	Фактори, характер впливу яких на фінансову стійкість підприємства постійно змінюється
За ступенем поширення	Загальні	Діють у всіх галузях економіки
	Специфічні	Діють в умовах окремої галузі економіки або підприємства
За можливістю виміру впливу	Вимірювані	Вплив факторів на фінансову стійкість підприємства може бути кількісно оцінено
	Не вимірювані	Вплив факторів на фінансову стійкість підприємства не можливо кількісно оцінити
За структурою	Прості	Фактори не можливо розложити на окремі елементи
	Складні	Фактори може бути проаналізовано за елементами
За колективом	Суб'єктивні	Залежать від діяльності юридичних та фізичних осіб
	Об'єктивні	Не залежать від діяльності юридичних та фізичних осіб
За властивостями явищ	Кількісні	Фактори відображають кількісну визначеність явищ
	Якісні	Фактори визначають внутрішні якості, ознаки та особливості явищ
За рівнем ієрархії	Першого порядку	Фактори безпосереднього впливу на фінансову стійкість підприємства
	Другого порядку	Фактори опосередковано впливають на фінансову стійкість підприємства

Динаміка та структура активу балансу ТОВ «ЛАНДМАНН» у 2021-2024 рр.

Найменування показника	2021 рік		2022 рік		2023 рік		2024 рік		Відхилення (+, -) 2024 року від:					
	млн грн.	% до підсум. розділів	млн. грн.	% до підсум. розділів	млн грн.	% до підсум. розділів	млн грн.	% до підсум. розділів	2021р.		2022р.		2023р.	
									абс. величи- на млн грн	темп росту %	абс. величи- на млн. грн	темп росту %	абс. величи- на млн. грн	темп росту %
І. Необоротні активи														
Нематеріальні активи:	16,6	5,30	13	3,54	9	2,88	6	2,25	-10,6	-63,86	-7	-53,8	-3,0	-33,33
Первісна вартість	28,1		30		32		32		3,9	13,88	2	6,67	0,0	0,00
Накопичена амортизація	11,5		17		23		26		14,5	126,09	9	52,9	3,0	13,04
Основні засоби:	199,4	63,62	257	70,03	207	66,13	164	61,42	-35,4	-17,75	-93	-36,1	-43,0	-20,77
первісна вартість	604,5		635		553		566		-38,5	-6,37	-69	-10,87	13,0	2,35
знос	405,1		378		346		402		-3,1	-0,77	24	6,35	56,0	16,18
Інші фінансові інвестиції	97,4	31,08	97	26,43	97	30,99	97	36,33	-0,4	-0,41	0	0,00	0,0	0,00
Усього за розділом І	313,4	20,19	367	22,87	313	22,57	267	13,59	-46,4	-14,81	-100	-27,2	-46,0	-14,70
ІІ. Оборотні активи														
Запаси:	4,2	0,34	5	0,41	7	0,65	5	0,30	0,8	19,05	0	0,00	-2,0	-28,57
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	410,3	33,41	603	49,06	422	39,74	786	46,56	375,7	91,57	183	30,3	364,0	86,26

продовження додатку В

Найменування показника	2021 рік		2022 рік		2023 рік		2024 рік		Відхилення (+, -) 2024 року від:					
	млн. грн.	% до підсум. розділів	2021 р.		2022 р.		2023 р.							
									абс. величина, млн. грн	темп росту %	абс. величина, млн. грн	темп росту %	абс. величина, млн. грн	темп росту %
Дебіторська заборгованість за розрахунками:														
з виданими авансами	5,2	0,42	3	0,24	3	0,28	1	0,06	-4,2	-80,77	-2	-66,6	-2,0	-66,67
Із внутрішніх розрахунків	-		-		17	1,60	31	1,84					14,0	82,35
Інша поточна дебіторська заборгованість	18,2	1,48	9	0,73	-	-	-	-	-18,2	-100,0	-9	-100,0	-	-
Грошові кошти та їх еквіваленти:	706	57,50	535	43,53	544	51,22	753	44,61	47	6,66	218	40,7	209,0	38,42
Витрати майбутніх періодів	6,7	0,43	4	0,25	5	0,36	5	0,25	-1,7	-25,37	1	25,0	0,0	0,00
Інші оборотні активи	88,2	7,18	79	6,43	76	7,16	117	6,93	28,8	32,65	38	48,1	41,0	53,95
Усього за розділом II	1238,8	79,81	1238,0	77,13	1074	77,43	1698	86,41	460,9	37,41	459	37,2	624,0	58,37
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Баланс	1552,2	100,00	1605	100	1387	100	1965	100	412,8	26,59	360	22,4	578,0	41,67

Додаток Д

Динаміка та структура джерел коштів ТОВ «ЛАНДМАНН» у 2021-2024 рр.

Найменування показника	2021 рік		2022 рік		2023 рік		2024 рік		Відхилення (+, -) 2024 року від:					
	млн. грн.	% до підсум. розділів	2021 р.		2022 р.		2023 р.							
									абс. величина, млн.грн	темп росту %	абс. величина, млн.грн	темп росту %	абс. величина, млн.грн	темп росту %
І. Власний капітал														
Зареєстрований (пайовий) капітал	34	8,23	34	5,91	34	5,56	34	4,82	0	0	0	0	0	0
Додатковий капітал	-	-	81	14,09	81	13,24	81	11,49	-	-	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	379	91,75	460	80,00	497	81,21	590	83,69	211	55,7	130	28,3	93	18,7
Усього за розділом І	413,1	26,61	575	35,83	612	44,12	705	35,88	291,9	70,7	130	22,6	93	15,2
ІІ. Поточні зобов'язання і забезпечення														
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	42	3,69	134	13,01	8	1,03	7	0,56	-35	-83,3	-127	-94,8	-1	-12,5
Поточні зобов'язання за розрахунками:														
з одержаних авансів	528,8	46,42	475	46,12	438	56,52	698	55,40	169,2	32,0	223	46,9	260	59,4
з бюджетом	197,6	17,35	124	12,04	113	14,58	287	22,78	89,4	45,2	163	131,5	174	154,0
зі страхування	123,6	10,85	82	7,96	55	7,10	71	5,63	-52,6	-42,6	-11	-13,4	16	29,1

продовження додатку Д

Найменування показника	2021 рік		2022 рік		2023 рік		2024 рік		Відхилення (+, -) 2024 року від:					
	млн. грн.	% до підсум. розділів	млн. грн.		% до підсум. розділів		млн. грн.							
									абс. величина, млн. грн	темп росту %	абс. величина, млн. грн	темп росту %	абс. величина, млн. грн	темп росту %
з оплати праці	240,2	21,09	172	16,70	160	20,65	197	15,63	-43,2	-18,0	25	14,5	37	23,1
Інші поточні зобов'язання	6,9	0,61	43	4,17	1	0,13	-	-	-6,9	-100	-43	-100	-1	-100
Усього за розділом III	1139,1	73,39	1030	64,17	775	55,88	1260	64,12	120,9	10,6	230	22,3	485	62,6
Баланс	1552,2	100,00	1605	100,00	1387	100,00	1965	100,00	412,8	26,6	360	22,4	578	41,7

Додаток Е

Структура та динаміка доходів ТОВ «ЛАНДМАНН» у 2021-2024 рр.

Найменування показника	2021 рік		2022 рік		2023 рік		2024 рік		Відхилення (+, -) 2024 року від:					
	млн. грн.	% до підсум. розділів	2021р.		2022 р.		2023 р.							
									абс. величина, млн. грн	темп росту %	абс. величина, млн. грн	темп росту %	абс. величина, млн. грн	темп росту %
Дохід від реалізації, послуг	6648,5	99,79	7588	99,99	6139	97,9	5893	100	-755,5	-11,4	-1695,0	-22,3	-246,0	-4,0
Інші операційні доходи	11,4	0,21	22	0,01	1	2,1	-	-	-14,0	-100,0	-1,0	-100	-130,0	-100,0
Усього доходів	6659,9	100,00	7610	100,00	6140	100,0	5893	100	-769,5	-11,5	-1696,0	-22,3	-376,0	-6,0

Додаток Ж

Структура та динаміка витрат ТОВ «ЛАНДМАНН» у 2021-2024 рр.

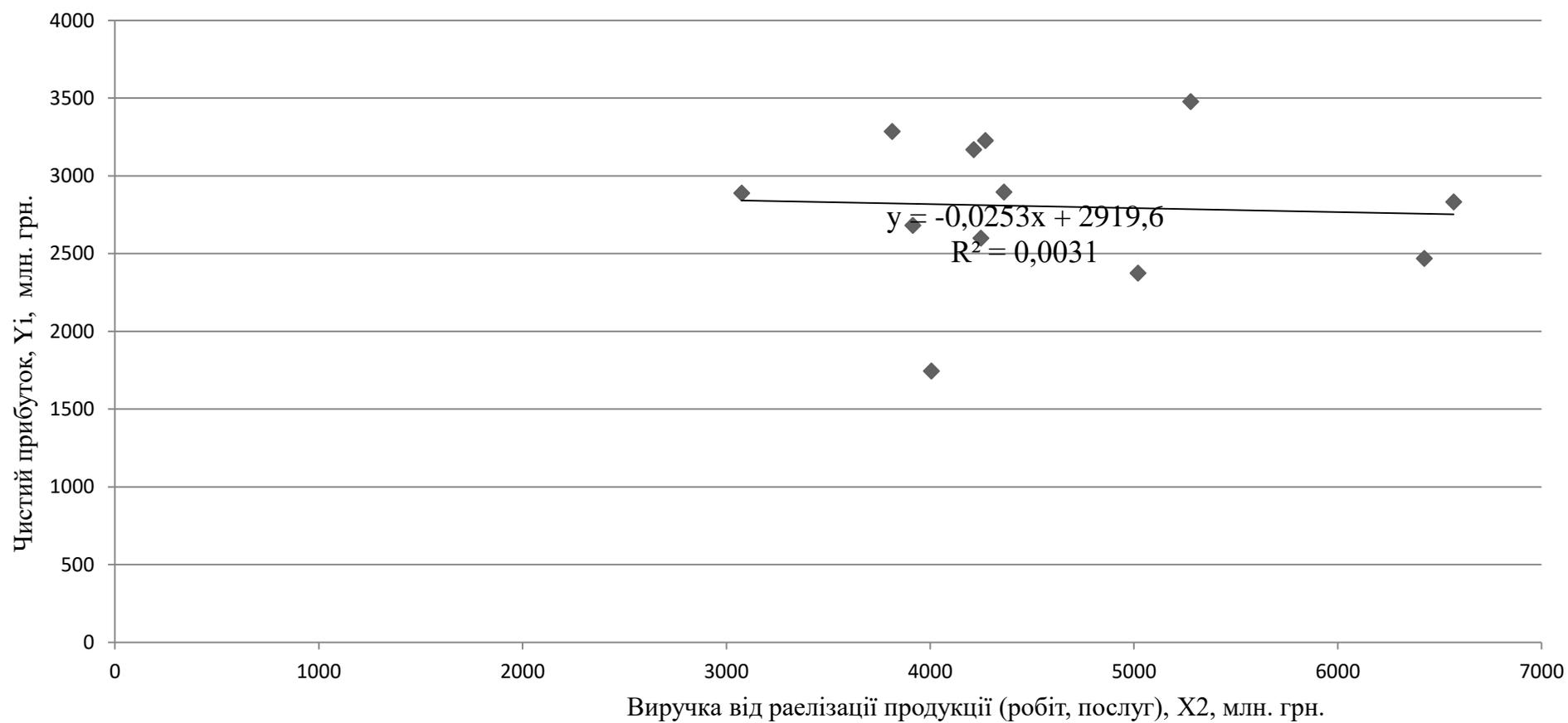
Найменування показника	2021 рік		2022 рік		2023 рік		2024 рік		Відхилення (+, -) 2024 року від:					
	млн. грн.	% до підсум. розділів	2021 р.		2022 р.		2023 р.							
									абс. величина, млн. грн	темп росту %	абс. величина, млн. грн	темп росту %	абс. величина, млн. грн	темп росту %
Податок на додану вартість	1108,1	17,72	1265	16,86	1023	14,71	982	14,94	-126,1	-11,4	-283,0	-22,4	-41,0	-4,0
Собівартість реалізації послуг	4592,7	73,44	5356	71,39	5116	73,55	4911	74,73	318,3	6,9	-445,0	-8,3	-205,0	-4,0
Адміністративні витрати	357,4	5,71	709	9,45	547	7,86	570	8,67	212,6	59,5	-139,0	-19,6	23,0	4,2
Витрати на збут	-		-		-		-	-	-	-	-	-	-	-
Інші операційні витрати	14	0,22	1	0,01	130	1,87	7	0,11	-7,0	-50,0	6,0	600	-123,0	-94,6
Інші витрати	5,1	0,08	81	1,08	52	0,75	-	-	-5,1	-100,0	-81,0	-100	-52,0	-100,0
Податок на прибуток від звичайної діяльності	176,7	2,83	90	1,20	88	1,27	102	1,55	-74,7	-42,3	12,0	13,3	14,0	15,9
Усього витрат	6254	100	7502	100	6956	100,00	6572	100,00	318,0	5,1	-930,0	-12,4	-384,0	-5,5

Додаток И

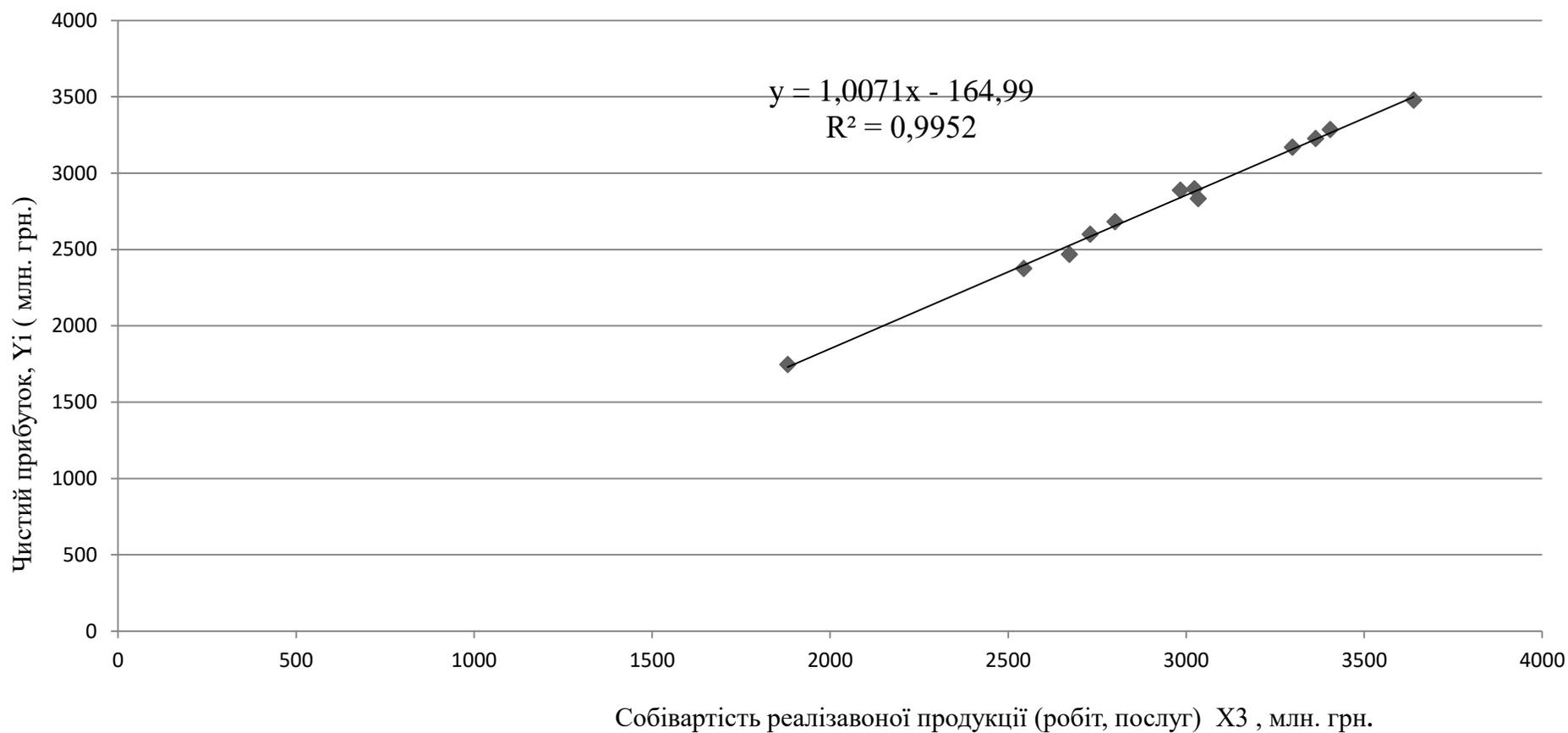
Склад та динаміка прибутків ТОВ «ЛАНДМАНН» у 2021-2024 рр., млн. грн.

Найменування показника	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення (+, -) 2024 року від:					
					2021 р.		2022 р.		2023 р.	
					абс. величина, млн. грн	темп росту %	абс. величина, млн. грн	темп росту %	абс. величина, млн. грн	темп росту %
Дохід від реалізації продукції	5540,4	6323	5116	4911	-629,4	-11,4	-1412,0	-22,3	-205,0	-4,0
Фінансові результати від операційної діяльності	587,7	279	183	313	-274,7	-46,7	34,0	12,2	130,0	71,0
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	582,6	198	131	313	-269,6	-46,3	115,0	58,1	182,0	138,9
Податок на прибуток від звичайної діяльності	176,7	90	88	102	-74,7	-42,3	12,0	13,3	14,0	15,9
Чистий прибуток	405,9	108	43	211	-194,9	-48,0	103,0	95,4	168,0	390,7

Залежність суми чистого прибутку ТОВ «ЛАНДМАНН» від реалізації продукції (робіт, послуг)



Залежність суми чистого прибутку ТОВ «ЛАНДМАНН» від собівартості продукції (робіт, послуг)



Залежність суми чистого прибутку ТОВ «ЛАНДМАНН» від інших операційних доходів

